Țara este întâi a lui Dumnezeu și numai apoi a noastră

PERMANENȚE

• CULTURAL • POLITIC • SOCIAL •

Anul I • Nr. 4 • Aprilie 1998 • 16 pagini • 2000 lei

Imediat dupã Înviere

Trebuie să recunoaștem că apelul la idei și noțiuni de ordin religios, precum și la unele practici cultuale, este mai frecvent astăzi în viața noastră politică, chiar decât în vremea anterioară instaurării regimului comunist. Să fie oare această înmulțire a unor forme derivate din ipostaza socială a Bisericii semnul, dacă nu dovada, că fenomenul politic a dobândit la noi conotații religioase pe care nu le avea odinioară, când societatea noastră era mai atentă la tradiții și nu trecuse prin cei cincizeci de ani de comunism? Să nu ne înșelăm. Astăzi, politicianul apelează la autoritatea și puterea de penetrație a credinței, nu pentru lucrarea lor spirituală, ci pentru a le converti în instrument electoral. Un preot remarca, mai zilele trecute, că, în preajma campaniilor electorale, și cu atât mai mult în desfășurarea lor, vizita oamenilor de partid se întețește în biserici și capătă uneori forme rizibile, dar în fond blasfematorii. Viața noastră politică nu a sporit în duh religios, a sporit doar în exploatarea lui.

Constatarea de mai sus e susceptibilă să ne ducă la concluzia că lumea românească trăiește, în orice caz, mai intens faptul credinței și respectă comandamentele ei mai mult chiar decât într-o epocă socotită până acum ca validată religios. Incontestabil, momentul de față ne îndreptățește această concluzie. Suntem efectiv pătrunși de necesitatea unei axări religioase. Dar cum se împacă ea cu această tendință a politicianului de a face din credință un mijloc de persuasiune politică? Nu numai că se împacă, dar această tendință a politicianului nu ar fi fost posibilă decât într-o societate cu o accentuată înclinație religioasă. Este drept, avem o colectivitate îndeajuns de credincioasă pentru a fi sensibilă la fenomenul religios, dar nu și îndeajuns de pătrunzătoare pentru a sesiza când acesta este mimat, când avem de-a face cu o falsă credincioșie. Și mai ales, nu îndeajuns de pătrunsă de sfințenia actului de credință, astfel încât, sesizând impostura, s-o sancționeze categoric și susținut, ca să descurajeze tagma impostorilor. Căci dacă ne aflăm în fața unei nevoi reale de a crede, nu am ajuns încă să culegem roadele ei, adâncindu-ne în credință și apărând-o de farsori.

De multă vreme, bisericile nu au fost mai pline ca în Săptămâna Patimilor din acest an. Cu toată dezordinea, generală care ne cuprinde progresiv și cu toată anarhia comportamentală, totuși în biserici și în preajma lor ele s-au simțit incredibil de puțin. Fiorul religios colectiv este acum o realitate. Dar dincolo de biserici, în zilele imediat următoare Învierii, a trebuit să vedem că „iarmarocul deșertăciunilor" a reizbucnit cu febrilitatea dinainte. Peisajul moral al țării și conduita exterioară nu s-au schimbat cu o iotă. N-am așteptat nici o zi, ca să nu ne întoarcă la vechiul climat o nouă probă din contrabanda care se face la scară națională și până la treptele cele mai înalte. La fel ca în ultima

vreme, opinia publică privește cu scepticism măsurile anunțate. În schimb, până și cercurile ecleziastice sunt pe punctul de a deveni din nou un subiect de bârfeală, în urma ecoului stârnit de sugestia unui înalt prelat, de a se oficializa o presupusă îndrumare din partea preotului, când enoriașii sunt indecișI pe cine să sprijine în competiția electorală. Acestea toate, precum și alte știri de ultimă oră, trădează o insuficientă ancorare a opiniei publice în valorile duhovnicești. Pentru câți dintre noi însemnătatea Învierii a marcat și un mare început, o și mai dârză luptă cu puterile malefice? Câți dintre noi au trăit „binefacerea convingerii pe care o coboară sfânta Înviere în sufletele noastre, privitoare la incontestabila biruință a Binelui dumnezeiesc împotriva puterii Răului", așa cum se întreabă într-un articol din „Cranii de lemn" Ion Moța? Și pentru câți acea mărturisire de taină făcută sub patrafir a fost altceva și mai mult decât un „interogator - scrie același - asupra formelor și legilor respectate, un examen tehnic asupra conformării la ceea ce e mai mult exteriorul doctrinei creștine: ai furat, ai nedreptățit, ai respectat poruncile în ceea ce au ele formal, normativ, de reglementare a raporturilor cu semenii?" În loc să fim „întrebați ce disoluții sufletești s-au întâmplat în noi și - continuă Moța - ce reconstrucții interioare pe alt plan, de jertfă și prefacere vie? Cineva care ar cerceta apropierea noastră sufletească de Mântuitorul ne-ar coborî în acele adâncuri de rană vie în care a fost coborât bogatul căruia Mântuitorul îi cerea o totală disoluție a structurii lui lăuntrice, vânzarea tuturor bogățiilor, arătându-i că simpla conformare oarecum contractuală față de porunci, simpla atitudine oarecum corectă, dar lipsită de prefacere vie interioară, nu poate apropia pe om de cer și de mântuire."

Așa ar trebui să întâmpinăm Învierea și numai după un astfel de examen Ea va rodi în noi. În înțelegerea creștinului obișnuit, istoria Patimilor se reduce la atât: Hristos a suferit și Și-a dat sfârșitul pe cruce, ca apoi să învieze pentru mântuirea noastră, dar ca și cum drama Lui s-ar fi petrecut total dincolo de carnea și de cugetul nostru. Noi ne gândim doar, că poate Hristos ne-ar fi dorit pe cruce lângă El și ar fi vrut să înviem o dată cu El. Suntem prea legați de pământ, ca să ne suim pe Cruce și prea slabi, ca să dăm la o parte piatra de pe mormântul nevolniciei noastre. Căci dacă ne-am fi simțit total părtași la drama Lui, atunci zilele acestea care au trecut imediat după Înviere n-ar fi fost aidoma de tulburi și derizorii ca atâtea alte zile de până acum. Iar rubrica faptelor diverse și, nu mai puțin, a evenimentelor de seamă, n-ar fi răsfrânt statura întristător de mijlocie a omului contemporan, în acest veac pe care l-ar dori cât mai degrabă sfârșit, dacă nu s-ar teme de veacul următor.

■ **REDACȚIA**

Holocaustul valorilor

Secolul actual a fost numit secolul vitezei, denumire care acum, când expiră, nu i se mai potrivește. Poate al supervitezei, al vitezei atomice, cosmice sau mai știu eu al cărei alte depășiri de viteză, pe lângă care aceea a celor mai noi tipuri de automobile ori avioane este redusă la mersul pe jos sau la aceea a carului cu boi. Desigur, vitezele din univers își urmează funcțiunea lor imuabilă. Ele primesc o valoare subiectivă doar pentru omul care le raportează la ritmul său de viață. Iar raportul acesta este în defavoarea omului, cerându-i o adaptare căreia cu anevoie îi poate face față, dacă poate. Aici apare acel „dacă" cu conotații necunoscute și cu urmări necunoscute, care-l surprind nepregătit să le înfrunte. Fiindcă omul trăiește „pe deasupra" ordinii acesteia fizice, într-o ordine spiritual-morală ieșită din sfera mecanicii cosmice în sfera libertății și a valorilor etice, singurele care - după toată experierea istoriei - dau un sens existenței sale, singurele care-l călăuzesc spre țelul său final, transcenderea sau, cu un termen mult mai clar și mai accesibil, mântuirea. De libertate, adică de posibilitatea de a se depăși pe sine însuși pentru un scop suprem, conștient urmărit, nu dispune pe toată scara existenței decât omul. Cu alte cuvinte, el se poate construi pe sine însuși în efortul său de ascensiune spre ideal, spre perfecțiune, fiindcă numai el are conștiința de sine și libertatea de a acționa într-un sens definit. După cum tot prin libertatea sa inerentă el poate și să decadă din ordinea spiritual-morală în ordinea inferioară lui, cea biologică, sau și mai jos, cea fizică, pierzându-și astfel specificul uman. De aici o primă concluzie de ordin pragmatic: omul, ca să rămână om, nu face ce vrea, ci face ce trebuie. Sau, și mai clar: poți să faci ce vrei, dar nu poți să vrei orice. În aceasta constă toată problema libertății morale. Nu poți să vrei decât ceea ce este moral, ca să nu decazi din ordinea ta firească în alta inferioară, lipsită de libertate, care te subjugă și confiscă. În loc de ascensiune vom avea astfel cădere, lipsă de etică, păcat. Adevărata libertate constă în realizarea și exercitarea permanentă a binelui.

Și din capul locului când vorbim de realizarea și exercitarea binelui se include și semenul nostru, celălalt om, față de care și cu care se poate realiza și exercita binele. Omul deci nu înseamnă în acest sens un ins oarecare, singur, un individ, ci mai mulți, o colectivitate cu gânduri și aspirații comune, deci o comunitate morală.

Aici este locul unei explicații a acestor propoziții oarecum apodictice. Într-un articol de revistă cu implicații în actualitate trebuie să recurgi la unele generalități evidente, cum este aceea că o comunitate omenească numai atunci este într-adevăr comunitate când are un cod etic pe care-l respectă și căruia, conformându-i-se, îi dă valabilitate generală, pe baza lui constituindu-se niște structuri organic firești, comunitatea model ce se validitează în istorie sau decade din ea. Or, simpla observație pentru cel ce poate să vadă și în perspectiva de moment și în cea a desfășurării istoriei, ne demonstrează că ceea ce se numește cu un termen generic omenire nu este în realitate decât o sumă de comunități omenești specifice; un element definitoriu esențial al lor, nu singurul însă, fiind limba. Pe acest dat istoric real se poate susține și demonstra că națiunea este comunitatea morală cea mai largă, peste națiuni și istoria lor fiind doar Dumnezeu, la Care se raportează și din a Cărui voință provine tot ce există. Iarăși o aserțiune indiscutabilă, când crezi că existența în general are sau poate avea un sens. Fără Dumnezeu, cauză și scop în același timp, nu rămâne decât haosul, nonexistența. Iar dacă este adevărat - și este - că Dumnezeu lucrează prin oameni, oamenii fac istoria prin comunitățile lor morale cele mai largi, prin națiuni. Se poate deci afirma cu tărie că existența umană are un caracter național și că acest caracter național viază și se dezvoltă creator doar prin ordinea morală, prin recunoașterea și potențarea valorilor ei sintetizate într-o singură sintagmă: virtutea întruchipată.

Date fiind convulsiunile acestui sfârșit de secol și de mileniu în viața națiunilor de pe glob, pentru a le afla cauza, cea dintâi întrebare care se pune este aceea a stării lor morale. Iar starea morală o definesc valorile pe care le cultivă oamenii într-un timp dat. Valorile etice, bineînțeles. Pe ce se pune accentul în acel timp, ce tendințe de permanentizare a acelor valori există în acel moment. S-ar putea spune: raportarea vieții omenești la eternitate, sau cu ce s-ar prezenta oamenii în momentul respectiv la judecata lui Dumnezeu.

Or, astfel privind lucrurile, se poate ușor constata că dacă pe planul material, prin civilizație, omenirea a progresat ușurându-și viața de toate zilele, omenia, cum numește neamul nostru puterea de desprindere de sine și de dăruire spre binele tuturor, a dat îndărăt, uneori până la dispariție. Tabloul moral sinoptic al lumii în momentul de față nu este deloc luminos, ci dimpotrivă, întunecat. Cu cât posibilitățile de schimb de informații cresc, conținutul lor este tot mai sumbru. Ceea ce se transmite de pe toate latitudinile și longitudinile globului terestru se constituie într-un joc fantastic de umbre și lumini în care lumina este într-o continuă pierdere. Jafuri, atrocități, crime oribile, vicii, într-un cuvânt păcate, păcate și iar păcate în toate sectoarele vieții. Însăși difuzarea lor arată o înclinare morbidă spre pervertirea gustului si a sentimentului. În loc să transmiți ceea ce este bun, atât cât este și unde este, se preferă transmiterea răului și anume în așa fel încât să câștige ideea că răul este cel care domină lumea, că în fața lui trebuie să capituleze oamenii și instituțiile care reprezintă binele. Când se trece în domeniul exemplificării, mijloacele de consemnare ajung la saturație. Nu mai puțin tristă este și lipsa de reacție a celor chemați și competenți să reacționeze. Pasivitatea lor în fața răului este cumplită și vinovată. În timp ce viciul este virulent și agresiv, protagoniștii virtuții sunt apatici. Lumea tace când, poate, cea mai destrăbălată femeie a secolului își

PERMANENȚE

Editor: Fundația *Prof. George Manu*
București, Str. Plantelor nr. 9
Tel./Fax: 613.11.02

Comitetul Director

Sebastian Mocanu
Nicolae Rosca
Mircea Nicolau
Sorin Pârvulescu - Director Economic

Redacția

Mircea Nicolau - redactor șef
Cristian Urse - secretar de redacție
Nicolae Nicolau - redactor
Radu Creangă - redactor

Administrația

Gelu Gheorghiu

Tehnoredactare computerizată

Emil Popa

Culegere texte, corectură

Corina Ialgoczi, Valeriu Vațel

etalează goliciunea în toată intimitatea ei în albume de perversități erotice cu care se mândrește și adună averi. Dar, ceea ce este mai trist, lumea tace când acestea se petrec lângă zidurile Vaticanului și ea își ia numele de Madonna, după cum lumea tace când, politic, o mare putere sugrumă o națiune mică pentru a o jefui de bogățiile cu care a dăruit-o providența. Lumea tace când valorile morale sunt alterate și falsificate până la anularea și convertirea lor în ceea ce le este opus. Cum a decretat „marele" Lenin: moral este tot ceea ce ajută partidului comunist să cucerească și să mențină puterea. Și omenirea știe pe propria-i piele cum a cucerit partidul puterea și cum a menținut-o, schimbând oamenii și făcându-i imuni la bine și receptivi la rău. Lume tace sau doar se face că respinge fenomenele anormale, împotriva naturii, practicate sub acoperirea așa-numitelor drepturi ale omului, în numele cărora se propagă în societate viciul și perversiunile. Fiindcă orice argumente ar invoca adepții homosexualității, de exemplu, aceasta rămâne o practică împotriva naturii și practicanții ei niște aberanți. Și apoi, *mutatis mutandis*, dacă se admite homosexualitatea, de ce nu s-ar admite și puiul ei, pedofilia, care de altfel acum ia din ce în ce mai mult avânt? De ce nu ar putea constitui și pedofilii o „minoritate sexuală", cum îi încadrează, concesiv, pe homosexuali nu mai știu ce mărime feminină din conducerea organismelor internaționale ce-și impun autoritatea față de popoarele și statele mici? Întrebările, ilustrate cu exemple, ar putea continua să umple volume masive.

Nu vrem să le facem publicitate menționând aici cât mai multe posibil. Importantă este trista constatare că în lume s-au inversat valorile, că lumea fuge de valori și recurge practic la opusul lor, la negarea lor prin acțiunile de zi cu zi. Este suficient să ne gândim doar la faptul că există organizații și acțiuni sataniste. Există deci oameni închinați răului, negării oricărei valori, puși pe distrugerea a tot ce s-a realizat până acum bun în decursul mileniilor de istorie. Sfârșitul acesta de secol și de mileniu jertfește tot ce s-a realizat bun în omenire până azi pe altarul nimicniciei, al nonvalorii. Ai impresia că zeul distrugerii este la apogeul puterii sale intervenind până și în legile meteorologiei, care dau semne că se află și ele în curs de dezagregare. Parcă în momentul de față, de exemplu, nu mai avem patru anotimpuri, ci doar două, și acestea imprevizibile în capriciozitatea lor. Zeul atotputernic în momentul de față pare a fi Moloch, care însă nu cere neapărat victime de vieți omenești, ci de virtuți omenești. Acestea însă le pretinde extirpate din rădăcină. Răul, tăgada, trebuie să învingă. Trebuie să se realizeze nimicirea valorilor. Totală. Și dacă în timpul războiului a apărut acțiunea cuprinsă sub termenul de holocaust, care în accepțiunea ei reală înseamnă jertfire completă, ardere totală (din grecescul *holos* = totul și *calein* = a arde), într-un cuvânt consumarea totală în foc a victimelor sacrificate, iată că după război, în loc să se revigoreze moral, omenirea a trecut la negarea și distrugerea a tot ce putea să însemneze valoare stabilă, reper pentru orientarea vieții, sens al acesteia. Totul se reduce la lupta pentru existența materială, fără a se ține seama de modul de a duce și conduce această luptă. Societatea umană se atomizează în timp ce relațiile politice dintre partide și state proclamă compromisul ca o virtute, ca o dovadă de înțelepciune, iar când vreun stat ce reprezintă o forță mai mică vrea totuși să dea dovadă de demnitate, i se demonstrează că poate fi copleșit de forță. Epoca postbelică se caracterizează prin cultul vițelului de aur, căruia trebuie să i se supună totul, adică prin holocaustul valorilor etice fundamentale, al adevărului, binelui și frumosului, prin înmormântarea lor. Ce rămâne în urma acestei înmormântări? Gustul fad, cioranian, al unei existențe lipsite de orice noimă, care duce în mod fatal la sinucidere și neant, la înmormântarea vieții.

Pe acest drum al nihilismului unele națiuni sunt mai avansate, altele abia la începutul lui. Este firesc să ne întrebăm unde ne aflăm noi, românii. Întrebarea nu este deloc retorică, ci de-a dreptul înfiorătoare, fiindcă națiunile se află într-o cursă competitivă de autodistrugere. Dacă Franța și-o reneagă pe Ioana d'Arc, în Italia începe să bântuie vântul separatismului, iar Spania, după ce s-a eliberat de flagelul comunismului înainte de a-l trăi din plin, este acum pe cale de a se dezintegra. Și tabloul poate fi completat cu alte și alte situații de pe continentul nostru și de peste munți, mări și oceane. De la cea mai mare putere din lume în momentul de față, prin toate mijloacele ei de a se face cunoscută, nu emană decât violență, viciu și descompunere, propagate și protejate de o uriașă forță armată.

Care este deci acum locul nostru sub soarele binelui? Unul extrem de precar când privim tabloul întregii omeniri. Copleșit de rictusul victorios al răului din lume, parte neînsemnată a unei omeniri în derivă, prezentul tinde să ne altereze total, dându-ne - cel puțin în pătura conducătoare - senzația și aproape convingerea că trebuie să ne schimbăm identitatea.

Dintr-un neam ce începuse să-și facă cunoscute în lumea largă valențele, să ajungem - cu țara ciuntită - o populație cu mentalitate colonială, aidoma animalelor din „Cărțile Junglei" ale lui Kipling, care se mândresc a fi buni englezi, mândri supuși ai coroanei britanice.

S-ar putea spune că în momentul de față în România nimic nu mai este românesc. Cultura zace neexplorată în străfundurile noastre etnice, după ce l-a dat pe Eminescu, expresie pură și completă a geniului nostru național, cu a cărui „Doină" - strigăt și lacrimă pură de disperare pentru a ieși de sub opresiunea străină - dlui Gabriel Liiceanu, de pe un post de director de opinie și creație culturală, îi este rușine să se prezinte în Europa și în lume. Or, dacă Eminescu nu este o valoare culturală națională, poate singura reprezentativă a geniului neamului nostru, atunci cine este? Domnul Paleologu, care se mândrește că în viața d-sale a învățat și vorbit mai întâi limba franceză și la urmă cea română, sau atâția alții care mănâncă pâine în România, pâine românească, dar trăiesc în sinea lor la Paris, la Moscova sau în alte metropole ale lumii, numai în București sau în alte orașe ale țării nu? Poate domnul Andrei Pleșu, aflat în veșnică dilemă, care încetează însă când atacă sentențios fiii neamului românesc care au avut naivitatea ridicolă, după domnia sa, de a se jertfi pentru viața acestui neam și care face casă bună cu dnii Andrei Cornea, Zigu Ornea și alții care se cred chemați - de unde? - să ne orienteze cultural și spiritual? Sau un istoric, a treia generație de istorici în familia sa, dl Dinu C. Giurescu, care, folosindu-și această autoritate moștenită, caută să ne convingă, la televizor, să lăsăm orice nădejde de reîntregire a țării cu pământul răpit, pentru care vechea noastră clasă politică nu a tras un singur glonț?

(Urmare în pagina 14)

■ **Sebastian MOCANU**

Moartea senină ca o înviere

– Încercare de antropologie creștină –

E o problemă fundamentală reluată și abandonată de nenumărate ori până acum, una din acele întrebări care m-au bântuit încă de multă vreme.

Voi începe prin a mărturisi că nu găsesc primele cuvinte necesare, așa cum nu am aflat până azi nici modul luminii potrivite în care ar trebui să o prezint unei lecturi.

Fiindcă sunt unele împărătești comuniuni între slova scrisă și privirile minții, care se vor deschise și binevestite cu timvale și surle de gând. Sunt treceri prin ulițele inimii ce se vor prefațate fastuos și, ca niște intrări inedite în contemporan, solicită întâmpinare pavoazată după cuviință.

E o problemă fundamentală această *moarte românească*, acest *sfârșit epic* al nostru.

Iată un neam, o seamă de oameni care caută cu înfrigurare a se afla pe ei înșiși, scrutându-se, ispitindu-și trecutul.

Și trebuie să o spunem, nu-i tocmai ușor lucru acesta. Viața lor, prezența lor se cunoaște ce obrocite sunt în istorie.

Vremea, iar, le-a șters pașii pe unde au trecut mai demult.

Despre o moarte românească nu s-a vorbit deplin niciodată și s-a scris încă mai puțin, ca de un lucru ce n-a pasionat decât pe folcloriști și pe cântăreți.

Și ar fi acest început, credem, mai bine primit decât un cântec si mai de seamă decât o culegere, oricare.

Ar fi imbold pentru o problemă de răspântie și cunoaștere a propriei noastre *etnicități*.

În țara unde se știe *muri* atât de frumos...

MOARTEA LATINILOR:

TRECERE ÎN PĂMÂNT

„Moartea nu poate fi decât o schimbare de loc", scrie *Marc Aureliu*. O *în-humare*.

Și ca el gândesc si cred toți scriitorii prin care a dăinuit lumea veche romană.

Iată-l de pildă pe Cicero mărturisind această taină a morții ca pe o însămânțare a omului:

Sub terra conservant reliquam vitam agi mortuorum.

Ascultați-l pe Vergiliu în *Eneida* lui:

Animamque sepulcro condimus (închidem sufletul în mormânt).

Sufletul nostru se zăvora așadar și *retrăia*, într-o viață subterană, închis ca un hulub în colivia lui de oase și scânduri.

Era un trai anemic și sordid, care totuși rămânea viață, o viață prelungită dedesubt, în preajma așezării viilor și paralel cu traiul acestora.

Adică întocmai cum avea să-și dorească mai târziu păstorul mioritic în bucolica lui:

Ca să mă îngroape
Pe aicea pe aproape,
În strunga de oi
Să fiu tot cu voi,
În dosul stânii
Să-mi aud câinii.

Este evident că o asemenea despărțire era pur formală. Nimeni nu se săvârșea definitiv și fără speranțe.

Era o supraviețuire sub lacătul pământului. Și alt nimic.

Adică întocmai cum suna *inscripția* de pe mormântul unui veteran „ex decurione" găsită nu de mult în Dacia noastră:

„locuința aceasta mi-a plăcut s-o închin îndelungatei munci - liniștea aceasta care să-mi adăpostească odată și odată mădularele obosite."

Și față de care epitaf lapidar *străvechiul nostru bocet* românesc de astăzi nu stă nici prea departe, nici mai prejos în ceea ce privește conținutul, dovedindu-și astfel filiațiunea:

Ți-ai făcut casă de brad
Să trăiești în ea cu drag.
Fără uși, fără ferești
În ea ca să văcuiești. [1]

Moartea așadar era o sălășluire (al cărei accent de provizorat avea să-l puie mai târziu creștinismul) năzuind să păstreze intacte tiparele vieții.

Ne-au mai rămas dovadă acele *mari praznice* senine ale Rozaliilor, având înțelesul răspicat de petrecere laolaltă a viilor cu morții și care, prin bogatele prinoase și prin caracterul lor de sărbătoare în familie, depășeau cu mult o simplă pomană rituală.

Evident, însă, că această concepție romană, care se refuza oricărei abstracțiuni sau idealizări, era cu totul nepotrivită autohtonilor, misticismului dacic.

Ea își reprezenta material și suficient chiar zonele dincolo de limită și sensualismul ei persevera și acolo unde alții ar fi renunțat să mai vadă.

Orizontul larg, împărătesc al morții era, în concepția romană, redus aproape la proporțiile meschine ale vieții terestre, ale traiului pământesc. Lumea de tăceri și mistere era etichetată, răftuită. Moartea latinilor lui Tacit era undeva, localizată. [2]

Avea un sens spațial de vecinătate și de apropiere, aș spune, palpabilă. Era privită ca un *tărâm viu*, tărâm însuflețit și dotat geograficeste cu atributul întinderii.

S-ar fi putut zice că romanii, zidindu-și cavouri eterne, își dobândiseră credința în nemurire, sacrificând tot nimbul *neantului*.

MOARTEA GETICĂ:

TRANSCENDERE ȘI CER „SE AD BEATIORA TRANSIRE"

Se cunosc îndeajuns viața și cultura *geților*, acelor depărtați strămoși pe care *Herodot* însuși îi socotea ca fiind *„cei mai viteji și cei mai cinstiți dintre traci"* și despre care *Iulian Apostatul* îl îndemna pe *Traian* să cuvânte:

„Am subjugat chiar și pe acești geți, cei mai războinici dintre toate neamurile ce au existat vreodată, nu numai din cauza puterii corpului lor, dar și din aceea a învățăturilor lui Zalmoxes, *care este între ei așa de slăvit. Acesta le-a întipărit în inimă că ei nu mor, ci numai cât își schimbă locul și de aceea merg la moarte mai veseli decât la orice altă călătorie."*

Și povestind despre dragostea lor nemărginită pentru Cer, *Vasile Pârvan* scrie în „Protoistoria Daciei" [3]:

„Zeul e în cer, iar nu pe pământ. El e cerul senin: tulburarea firii e adusă de demonii răi ai furtunilor, norilor, grindinei; de aceea getul ajută zeului suprem la liniștirea lumii, trăgând el însuși cu arcul în norii care ascund și întunecă fața zeului din cer. Și tot de aceea zeul e adorat prin munți înalți, în singurătatea unde numai vulturii, iar nu oamenii, mai pot urca.

Acolo sus, pierdut de lume și cercetat numai de Rege, ca să-i afle sfatul la caz de mare primejdie și nevoie, stă marele Preot.

Templul și locuința lui e acolo, într-o peșteră."

„Spre cer își îndreaptă strigătul dacul pileat din scena banchetului funebru de la Sarmisegetuza, înainte de a bea otravă. (Col. Tr. II, fl. 90)

Și tot spre cer își ridică ochii în clipa morții dacul comat care se sinucide pentru patrie. (Col. Tr. II, fl. 102)

Iar raiul getic nu e sub pământ, CI ÎN CER:

Solul trimis la zeu nu e înjunghiat în fundul unei gropi și acoperit acolo cu pământ, ci e aruncat în lănci, cu fața SPRE CER și la lumina zilei."

Adică întocmai cum *Nicolae Costin* avea să tălmăcească Geneza, două milenii mai târziu: *„și a șasea zi din lut și din pământ au făcut pre om după asemănarea Sa cu obrazul spre cer înălțat."* Și încă aidoma cu vorbele rostite către ostași de *Ioan Vodă* în preajma bătăliei de pomină:

„Văz, bunii mei viteji, că din viclejugul Ieremiei Pârcălabului am sosit la aceasta, să ne punem capetele; că unde vor pica capetele voastre acolo și al meu; sufletul să

meargă DREPT LA CER!" [4]

Dar în afară de această profundă și obsedantă *„afinitate pentru cer"* și spre deosebire de moartea romană, ancorată în teluric și în materie, conceptul dacic despre moarte marchează o totală depășire a oricărei contingențe, a oricărei condiții omenești.

Tracul *transcende,* întrece somnul și evadează mântuit spre culmi. Și în vreme ce *„nemurirea romană"* nu angajează decât peisajul, adică ceea ce e prezent, cuprins și vizionat dintr-odată, credința dacică în veșnicie poartă asupra unei lumi incerte, asupra unui meleag făgăduit, celest și pur, frate bun cu hăurile și cu neființa.

Tărâmul întrevăzut de ei are ceva din frumusețea vagă a lumii de dincolo, din inefabilul acelui „au dela" cosmic, etern.

De la ei nu ni s-au păstrat comunicări mai ample decât lespezile de mormânt aflate aiurea pe întinderea țării românești.

Dar aspirația aceasta a lor nici o expresie n-ar zugrăvi-o mai fericit și mai frust decât însuși versul de astăzi al pamântului:

Că a apucat
De a scăpătat
Tot pe valea
Cu jalea,
După dealul
Cu dorul. [5]

sau acela care redă însăși ambiguitatea termenului ereditar al țăranului român de astăzi și în care, *nestricate ca într-o lacră străveche de zestre,* ni s-au păstrat amândouă credințele în NE-MOARTE:

să nu-i spui că sunt
Culcat sub pământ,
Ci că m-am tot dus,
dus pe munte-n sus,
prin vârfuri cărunte,
dincolo de munte.
(Dem. Teodorescu, p. 435)

Vedem aici cum năzuința lui sparge zarea, cum dacul mioritic se insinuează în orizont și îl pătrunde ca pe o *Walhala.*

***

Se adăuga în fine la aceste latențe și dispoziții sufletești și *Mitul Învierii zeului Zalmoxes,* mit oficial ce înflorise cândva în pământul geților [6], cu prăznuirea lui ciclică de patru ani [7] și pe care s-a altoit mai târziu sfânta credință în Învierea lui Hristos și în moartea care germinează ca ploile:

„Cine își iubește sufletul îl va pierde și cine își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică." (Ioan 12, 25)

„Eu sunt Învierea și Viața; cine crede în Mine, chiar de ar fi murit, va trăi și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri niciodată." (Ioan 11, 25-26)

„Adevărat, adevărat vă spun că dacă grăuntele de grâu care a căzut pe pământ nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce multă roadă." (Ioan 12, 24)

Se celebrau pe atunci în toate colțurile lumii (și mărturia acestor culte nu lipsește nici de pe inscripțiile dobrogene [8]) *Învierea lui Mithra* („sol inviatus Mithras"), patimile și *Învierea lui Osiris* [9] și *Misterele lui Dionisos,* zeul solar al grecilor.

Iar Pârvan însemnează mărturia lui *Herodot* Istoricul [10], care vorbind despre credința geților scria acum câteva zeci de veacuri:

„Ferice de cel ce, aruncat în lănci, pierdea viața trupului, spre a se deștepta la viața cea veșnică. Căci abia prin moarte omul învia la viața eternă." (Herodot IV, 94-95)

Și acum o scurtă paranteză care să încheie scrisele de până aici.

Se desprinde din toate acele mărturisiri străvechi ceva mai mult decât prezența a două tradiții ursitoare la căpătâiul nașterii noastre: e vorba de transhumanța noastră spirituală nu în spațiu sau în anotimpuri, ci nevăzuta oscilare, dăinare între Cer și Pământ a etosului nostru popular de totdeauna.

Fenomen ce explică tot sufletul frământărilor, tot aleanul, tălmăcind și limpezind parcă peste înțelegere și inima noastră (răstignită de veacuri la răscrucile lumii) și credința și istoria noastră vitregă și destinele noastre.

Viața românească a pendulat veșnic între cer și pământ, între deal și câmpie, așa cum sufletește a șovăit între Apus și Răsărit, între mândrie și obidă.

Să fie aceasta o urmare a dublei ereditați geto-romane care a înflorit în sângele norodului nostru? Noi credem că da.

Oricum, e o străveche și făgăduielnică tulburare această zestre bivalentă și păgână, din care nu ne-am dezmeticit de tot nici până astăzi.

Creștinătatea noastră plutește încă și va mai rătăci poate în zodia acelorași neliniștite dibuiri după sine, ca ale păsării fără somn din poveste, solicitată de noi avataruri:

Foaie verde liliom,
Toate paserile dorm,
Numai una n-are somn.

MOARTEA LA ROMÂNI
NUNTIRE

La răspântia nașterii norodului meu, drumurile italice se încrucișau cu așezările getice și confluența lor spirituală avea să însemne zămislirea unei noi morale, sub semnul duhului creștin al vremii. E momentul în care se îmbină credințele a două popoare (pentru care moartea era deopotrivă o mutație, o schimbare misterioasă de perspectivă) într-o sinteză religioasă unică, în care aspectul mioritic nu era decât una din fețele lui.

Pământurile noastre au fost parcă predestinate să hălăduiască sub semnul eternității. Și oamenii să fie absorbiți și sustrași zădărniciilor mulțumită tocmai acelui liman de **credință cu nemurire**, ca un prag țeapăn ridicat în structură.

Moartea-smulgere, catastrofă, panica ei, n-au fost cunoscute până aici în eshatologia noastră populară.

Românii vechi expiau fără spaimă, se stingeau fără strângere de inimă, liniștiți și împăcați cu sfârșiturile, ca într-un mas, ca într-o înnoptare.

Și basmele și credințele lor sunt presărate de sfinte conversații pregătitoare.

Era în ei o imanență a morții, o dinainte-sortire, pentru care „aventura" nu mai mira și mai ales nu mai stânjenea pe nimeni.

Exercițiul eufemismelor alungase și ultimul strop omenesc de tristețe.

Nu abulia răsăriteană, ci inimă strunită vânjos, bărbătește, nu resemnare mută, ci înțelegere majoră și trăire adâncă în misterul pentru care nouă, modernilor și orășenilor de iască, nu ne-a rămas decât scrâșnet și refuz.

La țară, în schimb, se mai păstrează și astăzi acea seninătate în fața morții. „În multe locuri, o seamă de oameni și mai ales dintre cei mai bătrâni, care își așteaptă moartea din zi în zi, își fac sicriul singuri, cu mâna lor, fiind încă în viață, și își pregătesc comânduri și cele trebuincioase. Aceștia țin sicriul, până le sosește timpul, într-un ungher al tindei, dar mai cu seamă în podul casei." [11]

Moartea e un vesel prilej de petrecere laolaltă și tot ceremonialul funebru de îngropăciune e un simulacru nupțial până astăzi.

Și bocetele au tonuri de epitalam pretutindeni la răposații cei tineri:

Da' cine te-a cununa,
Popa cu cădelnița!
Vătășeii cin' ți-or fi,
Dascălii cu cărțili,
C-acolo-s dreptățile.

E o încăpățânare insistentă și patetică de a nu crede în posibilitatea neființei. Tristețile sunt învăluite în om, și obiectelor cernite li se substituie tonalitățile calde ale vieții. E o căutare neistovită de a drapa, de a pune surdină, iar toate culorile mohorâte și telurice se însufletesc dintr-odată sub atingerea magică a unor nădejdi.

Și dacă iei parte la petrecerile noastre după moarte, zgomotoase și adesea lipsite de pioșenie, pe nesimțite gândul te poartă la o mare sindrofie.

E o transfigurare de care se resimte nu numai cântecul, dar și întreaga atitudine a omului:

„În cele mai multe sate din Bucovina, când moare o fată mare sau un fecior holtei este datina de a li se pune pe lângă ducătorii sicriului încă și **drute** și **vătășei**, tocmai ca și când s-ar mărita și însura și i-ar duce la cununie. Pentru că moartea pentru dânșii se consideră ca o nuntă." [12]

Și ca la orice „veselie" sau „bucurie" mare [13], se râde și se petrece vârtos în cele trei nopți de **priveghi** [14]. Oamenii beau și povestesc istorii hazlii. Și jocurile se încing în seară, ca la nuntă. Nu lipsesc nici **plosca** tradițională cu rachiu din mâna

vătășeilor care conduc **alaiul** și nici obișnuitele **împușcături** pe marginile drumului. Se adaugă apoi **cântecele din fluier** și **bucium**, datină de origine romană, precum o mărturisesc versurile lui Propert și Ovidiu.

„În Vicovul de Sus (Bucovina) - scrie Simion Fl. Marian - la înmormântarea unui fecior sau unei fete mari se pun câte doi «vătășei» și câte două drușe."

Vătășeii căpătau câte un **băț cu năframă** și câte un „**struț de flori**" la piept, iar drușele numai struțuri de flori, ca la nuntă! „În Bilca (Bucovina), vătășelul se duce înaintea procesiunii și cinstește cu rachiu, tocmai ca și la nuntă, toți oamenii pe care îi întâlnește în drum."

În sfârșit, „în munții Apuseni se duce de regulă pe car și dacă mortul e tânăr se pun la car câte patru boi cu **crengi de brad** și cu **năfrămi colorate la coarne**, iar la grumaz cu **clopote**." [15]

Românul, cum spuneam, și-a găsit moartea să-i placă. I-a pus zaimă de mireasă și alurghidă domnească de purpură și moartea asta - alegorie, mai mult alegorie decât moarte adevărată - a rămas până astăzi jumătate moarte, jumătate părere.

Dragul mamii,
Mirele mamii,
Că te-ai dus
Și ți-ai adus
Fată aleasă
De mireasă
Pe șuierul vântului,
Din fundul pământului.
Druscele ți-s crucile,
Sfeșnicul vălajelul,
Praporul ți-i nănașul,
Mireasa ți-i clopotul,
Să se strângă norodul. [16]

Asimilată întru totul nunții (și ce poate fi mai vesel decât acest prag de viață nouă, pe care strămoșii nostri îl numeau când „bucurie", când „veselie"), moartea este cu grijă ascunsă sub horbota altor înțelesuri.

Observăm astfel că giulgiul morților se cheamă **zăvou** - ca și vălul miresei -, că **bradul** își are și aici locul de frunte ca și în ritualul nunții, că în sfârșit până și **lumânările** întrebuințate la mort, așa-zisele „toiege", sunt la fel ca și cele ale cununiilor.

Uneori bocetul se păstrează totuși lucid, mustind de presimțiri, transparent. Și gândul, nerostit deplin, stă greu ca un plumb în inima versului:

Voinice, voinice,
Nu-mi place, nu-mi place
Ce nevastă mi-ai,
Naltă minunată,
Naltă și subțire,
Crescută-n pădure,
Tăiată-n secure.
Voinice, voinice
Nu-mi place, nu, nu
Cu ce-i îmbrăcată,
Cu haină uscată.
Voinice, voinice,
Nu-mi place, nu, nu
Cu ce-i învelită,
Cu frunză-ncrețită. [17]

Dar și aici și în toate celelalte respiră prezența aceluiași mecanism de transfigurare ce elimină tristețea.

Până chiar și „iertăciunile" cele obișnuite mirilor își au echivalentul lor în stihuirile funebre ale românului:

Scoală, scoală și te uită
Că-ți vin oameni ca la nuntă
Și te uită prin grădini.
Vezi florile din fânaț
Și-ți ia rămas de la frați,
Vezi ce plină e ograda
Ia-ți rămas și de la tata,
De la neamuri și surori,
De la fete și feciori. [18]

Ai impresia că și într-un caz și într-altul, eroii cărora li se adresează cântecul, oratie sau bocet, se pregătesc de o viață încântată și neprevăzută.

Cu voință se cultivă parcă această confuzie și întrepătrundere de ritualuri. E un „deus ex machina" care intervine pe ascuns și nimbează totul. (Poate la origine este superstițioasa fereală de a spune lucrurilor întunecate pe nume.)

A muri prematur, înainte ca toate rosturile vieții să se fi împlinit, a fost socotit desigur ca o gravă abatere de la legile firii. O moarte tânără părea un salt neprevăzut, alăturea de înțelegere, un fapt care păcătuia împotriva biologiei.

Trebuia deci ascunsă cu grijă, ca o încălcare vinovată a rosturilor și așezărilor naturale. Și pentru că urmările nu se puteau evita și nici ocoli primejdia ei, ritualul cel puțin se voia măsluit, simulat.

Substituind formele, mimând bucuria, oficiind și înșelându-se pe sine în cea mai dramatică împrejurare a vieții lui, românul vechi și-a amuțit propria lui spaimă și, cu vremea, reprezentarea asta „nupțială" a MORȚII s-a încrustat pe încetul în plasma norodului, luând proporție de viziune și mit pentru inima lui.

Moartea, această aventură uluitoare și patetică a existenței, s-a întrupat în NUNTĂ, împrumutând „aura" și fețele VESELIEI.

O osmoză secretă le-a conjugat, le-a înfrățit și le-a promovat în folclor. Și MOARTEA și NUNTA sunt astăzi două „surate" mitice ce și-au comunicat afinitățile departe, până și baladei.

Astfel, în „Corbea", faimosul cântec haiducesc răspândit mai peste tot cuprinsul țării, perspectiva morții ia de asemenea chipul unei mirese, o mireasă ciudată cu care lotrul va trebui să se însoare. Ea este

Visa Carpenișa
Adusă de la Păișa,
Din bârdie bârduită,
Din secure potrivită,
La mijloc neisprăvită. [19]

Și abia când el însuși destăinuiește mamei sale gândul ascuns nemernic îndărătul acestor cuvinte, abia atunci ne apare spectrul morții, fâlfâind ca o flamură neagră:

Jupâneasa Carpena,
Adusă din Slatina,
Nu mi-e, maică, soția,
Ci-mi este, maică, țeapa
Să mă cunune cu ea.
Lăutarii cine-mi sunt?
Vulturii ce zboară-n vânt,
Cu penele zugrăvite,
Cu botfori de pietre scumpe.
Cu sânge s-o adăpa,
Iată, maică, Nunta mea.

Și tot astfel în „Miorița", unde nostalgia și tristețile se îmbină cu ataraxia olimpică a presentimentului morții, păstorul moldovean va nunti și el cu o făptură de basm:

Să le spui curat
Că m-am însurat
C-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă.
Că la nunta mea
A căzut o stea,
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa,
Brazi și păltinași.
I-am avut nuntași,
Preoți munții mari,
Paseri lăutari,
Păsările mii
Și stele făclii. [20]

(Și ce osebire, Doamne!, între triștii păstori arcadieni ai lui Poussin și seninul nostru cioban mioritic!)

Dar viziunea morții închipuită ca nuntă nu aparține exclusiv unui tărâm al lumii, ci e proiectată de asemenea și în existențele plantelor: și sfârșitul florilor ne este înfățișat tot ca o logodire, o logodire a acestor plăpânde făpturi cu anotimpul pustiitor al toamnei.

Astfel, într-o baladă de mare sensibilitate ca „Brumărelul" [21], anotimpul rece este întruchipat de un voinic, înamorat de plante, și dragostea lor - cum e și firesc - se termină tot cu o Nuntă (adică prin moarte, căci ce alt înseamnă întâlnirea unei flori cu feciorul Brumei?)

În sfârșit, aceeași temă revine și în „Cântecul Bradului" [22], o adaptare ciudată a Mioriței, în care păstorul ucis este înlocuit cu un molift, acest arbore de tristețe al pădurilor românești.

Și peste tot în lirica lui (vezi „Toma Alimoș" sau „Doncilă" [23]), ca și în viața lui - aceeași mistică seninătate a românului în fața morții.

Scripturile istoriei și cronicile și epistolele domnești o spun și o mărturisesc la fel de vajnic. De la dacii străvechi, pe care Pomponius Melle îi numea în „De situ orbis" „**ad mortem paratissimi getae**", și până la moldovenii din letopisețele lui Grigore Ureche, „**cari stau gata au să moară au să isbândească**", nici strop deosebire.

Atitudinea aceasta mioritică a devenit de mult, chiar fără știrea unora, un stil și o realitate românească.

Și dacă ne-am scruta cugetele, generația noastră, ne-am descoperi la rându-ne stăpâniți de același fior ce ne cutreiera ca un sânge sufletele, prin vreme.

E un duh de moarte ce ne vizitează, o neliniște care trece nevăzută printre frunzele inimii noastre. Și nu e numai părere.

(Urmare în pagina 15)

■ **Al. ALEXIANU**

Tristia

Nae IONESCU

...Apoi au venit la un loc împrejmuit al cărui nume este Ghetsimani și acolo a zis către ucenicii Săi: Sedeți aici până ce Mă voi ruga.

Și a luat cu El pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, și a început să Se înspăimânte și să Se sbuciume.

Și le-a zis lor: Prea întristat este sufletul Meu până la moarte. Rămâneți aici și privegheați.

Apoi, mergând puțin mai înainte, a căzut la pământ și Se ruga că de este cu putință să treacă de la El ceasul acela.

Și zicea: Avva, toate sunt Ție cu putință; depărtează de la Mine paharul acesta. Însă nu ce voiesc Eu, dar ceea ce Tu voiești.

Și a venit la ucenici și i-a găsit dormind, și a grăit către Petru: Simone, dormi? N-ai avut tărie să veghezi un ceas?

Fiți treji și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită. Căci duhul este nepregetător, dar trupul - neputincios.

Și iarăși S-a dus de S-a rugat, spunând aceleași vorbe.

Dar, întorcându-se, i-a găsit pe ei din nou dormind, căci ochii lor erau îngreuiați de somn, și nu știau ce să-I răspundă.

Așa Marcu (14, 32-40): „A început să Se înspăimânte și să Se sbuciume, și le-a zis lor: Prea întristat e sufletul Meu până la moarte.“ Iar Luca (22, 44): „Și fiind în sbuciumul durerii, cu mai mare stăruință Se ruga. Iar sudoarea Lui, ca picături mari de sânge, picura pe pământ.“

Așadar, a suferit. A suferit însă Hristos-omul, sau Hristos-Dumnezeu? A suferit pentru că mergea spre împlinirea soartei Lui - spânzurarea pe cruce - sau pentru că se făcea gol în jurul Lui, pentru că Iuda Îl trădase, pentru că Simon Petru era să se lepede de El, pentru că ai Lui n-au avut tărie să vegheze nici măcar un ceas, ci au adormit în chiar vremea agoniei Lui? Teamă mi-e că a suferit Dumnezeu și nu omul, că suferința e chiar în Dumnezeu, că prin aceasta tragedia existenței e mai adâncă și mai cutremurătoare.

De ce nu? Căci Dumnezeu a creat cerul și pământul - și asta înseamnă că Dumnezeu Însuși era în lipsă. În lipsă de ceva, pe care a căutat să-l împlinească prin ceea ce a creat. Să **Se** împlinească. Să Se împlinească - prin **actul** de creație, sau prin **creatură**, asta e deocamdată indiferent. Fapt e că Se afla în lipsă, în dezechilibru. Căci unde este echilibru, nu e creație; pentru că unde e echilibru nu e nimic; e nemișcare. Dumnezeu S-a mișcat însă când a creat lumea - a ieșit din El Însuși; și creând ceva, a făcut un efort; iar efortul e suferință; și instituind existența a ceva, a instituit existența efortului, existența fiind întotdeauna un efort asupra neființei.

Din lipsa și din suferința Lui a ieșit deci lumea; și trăiește numai ca suferință. Atât cât trăiește în ea. Deosebită de El. Să tindă însă din nou către El, să se destrame în El, să renunțe în El la ființa ei, și totul intră din nou în echilibru, în plenitudine. Și omul la fel.

Dumnezeu are deci nevoie de creațiune. Are nevoie de iubirea ei. De actul de iubire prin care creațiunea se dorește către isvorul ei. Căci dacă, o dată creată, lumea devine de sine stătătoare, atunci actul de creație a mers în sec, Dumnezeu tot neîmplinit a rămas, iar actul trebuie să se repete în infinitum - cât ar dura, de altfel, și suferința lui Dumnezeu.

Pentru om e încă mai ușor. El nu are nevoie decât de el însuși pentru a ajunge din nou în Dumnezeu. Platon cunoștea deja funcțiunea erosului, ascensiunea fericitoare înspre Dumnezeu, la capătul căreia stă pacea și împăcarea - **storghè** ziceau grecii.

Pentru Dumnezeu însă - nu. Căci Dumnezeu are nevoie de actul liber de iubire al omului, pentru ca toate să se întoarcă în El. Astfel încât tragediei omului de la care Dumnezeu și-a întors fața, îi răspunde, mai înfricoșătoare încă, tragedia lui Dumnezeu de la Care își va fi întors fața omul. Am amintit-o și altădată, Léon Blois a avut o prăpăstios de adâncă intuiție, atunci când a vorbit de suferința lui Dumnezeu, Cel singur și părăsit de oameni.

„Simone, dormi?“ De trei ori S-a întors Iisus către ucenicii Lui, cei mai de aproape Lui, și le-a cerut să vegheze cu El. Și de trei ori ei L-au părăsit - adormind întru osteneala lor, și nu știau ce să răspundă, că erau ochii lor îngreuiați de somn.

De ce le-a cerut să vegheze? Ca să-L păzească? Să-L păzească - contra cui? Contra slugilor mai-marilor bisericii? De aceștia s-ar fi putut feri, ieșind din Ierusalim. Nu a făcut-o. Pentru că El mergea la moarte - voia să meargă. În ceasul în care însă soarta Lui se împlinea, El le cerea să privegheze - **să fie cu El**. Iar ei au adormit. **Nu au fost**. Deși iubirea Lui pentru ei avea să sfărâme și porțile iadului.

Simon Petru doarme. Și noi toți - ca el. Și de aceea până și iubirea e suferință. Lumea se răsucește în durere ca o râmă pusă pe jăratec. - Și Dumnezeu o dată cu ea.

„...Iar sudoarea Lui, ca picături de sânge, picură pe pământ.“

(„Cuvântul“, Sf. Paște, 1933)

S-a spart gheața?

România liberă, una dintre cele mai cunoscute publicații cotidiene, mult apreciată de către cititorul român, a devenit în ultimele luni cea mai antiortodoxă din țară. Faptul se datorează publicării materialelor semnate de Ion Zubașcu. Ele sunt pline de ură păgână, echivalenta urei de clasă proletară.

Ultimele apariții, incalificabile pentru dezinformarea pe care o produc, sunt dăunătoare și unității de neam, într-unul dintre cele mai grele momente din istoria contemporană. În ultimele materiale publicate s-a dedat chiar la atac la persoană, la adresa P.S. Andrei, Episcop de Alba Iulia, acuzându-l printre altele de faptul că a fost în tinerețe simplu muncitor. Gestul este incalificabil pentru că în ura sa împotriva Bisericii Ortodoxe și a Episcopului, exponent prin voia lui Dumnezeu al acestei Biserici, a uitat că toți Apostolii lui Iisus Hristos au fost oameni simpli, păstori, agricultori, pescari. Oare nu se cutremură acolo în ceruri Sfântul Apostol Petru, patron al Bisericii Catolice, în slujba căreia pretinde autorul că este? Nu crede că atrage împotriva sa un blestem? A uitat că aproape toți martirii și sfinții creștini provin din rândurile credincioșilor de rând, fără diplome universitare sau merite politice? Uită că reușita revoluției din Decembrie 1989 se datorează miilor de creștini care au căzut în genunchi în piețe publice, pe străzi, rugându-se, spunând „Tatăl nostru“, făcându-și semnul sfintei cruci în fața trupelor de Securitate și de armată, paralizând pe activiștii de partid care le stăteau în spate, amenințând cu pistolul.

Întrebarea pe care mi-o pun întotdeauna când îi citesc articolele lui Ion Zubașcu este unde era acest „erou“ creștin în vremea când Biserica era prigonită de comuniști? Îl slujea pe Dumnezeu sau pe Mamona? Nu are probleme sau mustrări de conștiință, nu se întreabă dacă nu a greșit nici o dată în viața sa? De ce cei care au greșit nu au dreptul să se pocăiască; ori a uitat exemplul „tâlharului“ din dreapta crucii lui Iisus Hristos de pe dealul Golgotei, care cere iertare înainte de a-și da duhul? Să-și vadă bârna din ochi!

Știm cu toții că Biserica Ortodoxă a avut și are și momente de cădere împreună cu o parte din slujitorii săi, dar păcate au săvârșit și săvârșesc și celelalte biserici creștine. Acum, după prigoana comunistă, suntem mai îndreptați să ne întrebăm ce au făcut aceste biserici pentru salvarea credincioșilor creștini din robia și teroarea comunistă. Câte cruciade și acțiuni majore au organizat, câte bătălii au dat? Unde sunt militanții și martirii din lumea liberă pentru această cauză? Ce au făcut aceste biserici pentru proprii lor credincioși care au stat alături de noi sau au murit pentru Hristos în temnițele și lagărele comunismului? Să ne aducem aminte că Dumnezeu este unul singur pentru toți creștinii!

■ **V. BORONEANT**

„Procesul lui Iisus"

Îmi depășesc, poate, atribuțiile, dacă nu și competența, îndrăznind să dezvălui cititorului creștin că s-a declanșat o campanie de redeschidere, după 2000 de ani, a procesului răstignirii Mântuitorului.

De ce? Cine are interesul a comite o astfel de nelegiuire, las bunilor creștini sarcina să descopere manevra, iar preoților, distinșilor teologi să explice, cu multă răbdare și temeinicie, jertfa supremă consimțită de Iisus Hristos pentru mântuirea noastră.

Iată că, citind cartea intitulată „Le Proces de Iisus", scrisă de Jean-Marc Varaut, rămas oarecum nedumerit și revoltat, am purces la extragerea anumitor pasaje care cuprind argumente furnizate de acest autor. El susține teza că adevărații culpabili de condamnarea la moarte și răstignirea lui Iisus nu ar mai fi marii preoți reuniți în sânul Sanhedrinului, Consiliul suprem al iudaismului, așa cum am fost instruiți de sfânta noastră Biserică, ci romanii ar fi singurii autori ai condamnării lui Iisus la moarte.

Înainte de apariția acestei cărți (prin martie 1997), au fost difuzate o serie de emisiuni intitulate „Corpus Christi", la radio „Arte", în toată Săptămâna Patimilor, după calendarul catolic, șocând pe mulți creștini cu maniera, precum și cu oportunitatea prezentării acestui subiect.

Monseniorul Gerard Defois, Episcop de Reims, răspunde întrebărilor care i-au fost puse la această emisiune.

Întrebat cum interpretează dânsul reacția trezită la credincioși de desfășurarea emisiunii având ca subiect „Corpus Christi", dânsul afirmă că important este a scoate în evidență faptul că acești specialiști ai emisiunii, credincioși sau nu, evrei sau de altă religie, au verificat faptele care stau la baza Evangheliei, din punct de vedere strict istoric. Noi trebuie să înțelegem, continuă dânsul, sensul teologic și spiritual al acestor texte. Jurnaliștii s-au limitat a deschide o anchetă, unii au voit chiar să culpabilizeze creștinii de antisemitism, acuzându-i de a face un proces evreilor pentru că ei ar fi condamnat la moarte și răstignit pe Iisus.

Toate acestea, după Monseniorul Defois, nu ar prezenta decât un interes informativ la lectura Evangheliei de către niște necredincioși.

O certitudine istorică necontestată de nimeni reiese totuși din aceste confruntări: Iisus a existat, autentificat de scrierile lui Tacit, Plinius cel Tânăr, precum și Flavius Iosif, fără a ignora necontestatele scrieri ale celor patru Evangheliști: Matei, Marcu, Luca și Ioan.

Prima contestare este adusă de Jules Isaac, care susține că „poporul evreu nu este responsabil de supliciul roman, oricare ar fi fost rolul de inițiator al ierarhiei evreiești".

Dar, înainte ca Iisus să fie predat romanilor, marii preoți L-au arestat și supus, în timpul anchetei, la cele mai oribile torturi și umiliri.

Mai departe susține Isaac: „Chiar și Talmudul din Babilon conține condamnarea la moarte a lui Iisus de către Pilat, la care acțiune juridică au participat și șefii evrei."

Procesul lui Iisus arătat de Matei a fost scris după moartea lui Iisus, în anul 36, al lui Ioan înainte de anul 40 și 60, după note luate fie în timpul procesului, fie puțin după aceea. Evanghelistul Marcu nu vorbește de Iisus în trecut, ci-L reprezintă în prezența sa.

Arestarea

Arestarea lui Iisus în grădina Măslinilor este operată de către șefii religioși evrei, escortați de oameni înarmați. După tradiție, evreii aveau dreptul la un număr de oameni înarmați. După ce Iisus a gonit negustorii din templu, după Matei: „Prinții preoților, ierodienii, saducheii și fariseii au decis să-L piardă".

Chiar dacă discipolii lui Iisus nu cunoșteau decizia luată în secret, afirmă Marcu, de a-L prinde și a-L omorî, ei tremurau la gândul că Învățătorul lor va fi dat pierzării. „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că semănați cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morți și de toată necurăția." (Matei 23, 27)

Comisia permanentă a Sanhedrinului, care are sediul în Templu, este condusă de marele preot. El dispune de poliție proprie, poate aresta, ancheta și condamna după legile evreiești. Șefii oficiali au decis arestarea lui Iisus. Pilat nu cunoștea vina lui Iisus atunci când El i-a fost predat. Procesul lui Iisus a fost comandat de către șefii autorizați ai poporului evreu și nicidecum de Pilat.

De ce a fost arestat Iisus?

Caiafa, marele preot, cu fariseii se reunesc în Consiliu pentru a decide soarta lui Iisus. „Deci arhiereii și fariseii au adunat sinedriul și ziceau: Ce facem, pentru că Omul Acesta face multe minuni?" Caiafa spune: „...ne este mai de folos să moară un om pentru popor..." (Ioan 11, 47, 50)

Așadar, cauza morții lui Iisus rezidă în hotărârea Consiliului marilor preoți și farisei de a-L ucide pentru că El atrăgea mulțimea care nu va mai asculta de marii preoți, iar puterile lor vor fi diminuate. Toate predicile lui Iisus denunțau atitudinea clasei religioase dirigente. Și acest fapt constituia o provocare care merita moartea.

În acest timp, Pilat nu știa nimic de agitațiile marilor preoți.

Iisus în fața Sanhedrinului

Acuzat de o mișcare mesianică, propagată în numele Lui, Iisus răspunde: „Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii și nimic nu am rostit în ascuns." (Ioan 18, 20)

Istoricii evrei consideră acest fapt drept „un proces evreiesc", pendinte de „procesul roman". Pilat, afirmă ei, și numai el L-a condamnat pe Iisus, chiar dacă este adevărat că a fost arestat de ierocrația evreiască.

În timpul procesului efectuat de Sanhedrin, înainte de a-L preda romanilor, martori mincinoși declară că au auzit pe Iisus spunând, în timp ce gonea pe negustori și hoți din templu („Voi însă ați făcut din ea peșteră de tâlhari." - Marcu 11, 17), că va distruge templul și-l va reconstrui în trei zile. Această mărturie mincinoasă a fost considerată de Sanhedrin ca o blasfemie, pedepsită cu moartea după legea ebraică. Cum însă, evreii sub ocupație romană nu aveau dreptul să aplice pedeapsa cu moartea, au pregătit totul pentru ca romanii să îndeplinească această ingrată misiune pentru ei.

Când Iisus a fost prezentat lui Pilat pentru a-l aplica sentința

„Procesul lui Iisus"

pronunțată deja de Sanhedrin, Pilat nici nu-L cunoștea pe acest om. Deci, sentința de moarte a fost decisă de Sanhedrin și justificată după legea ebraică. Pilat, prefectul roman, nu avea decât să-L predea soldaților să-L execute.

Este de înțeles că romanii nu impuneau măsuri radicale, decât atunci când ordinea era tulburată și se puteau naște revolte, amenințând prezența lor în acest teritoriu ce trebuia pacificat.

În timp ce Iisus era întins pe cruce, voci din mulțime strigau: „Tu, Care distrugi sanctuarul și-l refaci în trei zile, salvează-Te pe Tine și cobori de pe cruce!"

Acuza care a antrenat condamnarea lui Iisus la moarte L-a urmărit până în ultima clipă, dovadă certă că Sanhedrinul voia să justifice această sentință capitală. Cauza principală care L-a condamnat pe Iisus la moarte și L-a urmărit până Și-a dat duhul a fost blasfemia templului.

Iisus a fost El condamnat de Sanhedrin?

Pilat, negăsindu-i nici o vină lui Iisus, se adresează marilor preoți, cerându-le să-L judece ei după legile lor.

„Nouă nu ne este îngăduit să omorâm pe nimeni..." (Ioan 18, 31) Nu aveau dreptul, după legea romană, altcum L-ar fi ucis și cereau romanilor să-L răstignească pentru ei.

Să admitem că nu ei L-au ucis pe Iisus, ci romanii, cărora le-au prezentat dosarul complet, cu sentința irevocabilă, doar că nu le era permis să-L execute. În ce măsură culpa lor este absolvită, nu de istorie, ci de morala creștină, când chiar și legile de azi condamnă la aceeași pedeapsă atât executorii, cât și inițiatorii crimei?

Mai mult, Sanhedrinul participă la proces în calitate de acuzator, sprijinind teza că Iisus trebuie ucis. Astfel, suveranul sacrificator continuă a interoga pe Iisus cu ispita: „Ești tu Hristosul, Fiul Celui binecuvântat?" La care Iisus răspunde: „Eu sunt și veți vedea pe Fiul Omului șezând de-a dreapta Celui Atotputernic și venind pe norii cerului."

„Ce trebuință mai avem de martori? Ați auzit hula. Ce vi se pare vouă?", răspunde sacrificatorul (Marcu 14, 61-64).

După procedura saducheilor și legea mozaică, Sanhedrinul avea mijloacele de a judeca și condamna la moarte pe Iisus.

Pentru a susține totuși teza că nu evreii L-au condamnat la moarte pe Iisus, autorul acestei cărți recurge la o interpretare a cuvântului „katakimein", din textul biblic în grecește, care înseamnă a condamna la moarte. Folosirea însă a cuvântului „katakrima" ar însemna și „pasibil de moarte", traducere susținută - cum și era de înțeles - de către școala biblică din Ierusalim.

În momentul când se cerea răstignirea lui Iisus, Pilat răspunde: „Eu sunt nevinovat de sângele acestui om."

Procesul roman

După ce Sanhedrinul a încheiat ancheta, L-a predat legat pe Iisus.

De ce oare L-au predat în lanțuri, ca pe un răufăcător, însoțit și de sentința nu pasibil de moarte, ci condamnat, pur și simplu, la moarte, dacă nu cu intenția de a lăsa romanilor culpa de a-L fi răstignit, crezând astfel că vor scăpa de grava acuză, ce a străbătut timpul, de a-L fi ucis pe Mântuitorul lumii?

Procesul continuă cu întrebarea lui Pilat adresată acuzatorilor: „Ce acuzație aduceți acestui om?"

„Dacă nu ar fi fost un răufăcător, credeți că vi L-am fi predat?"

După Sanhedrin, Iisus a fost un răufăcător care trebuia eliminat din mijlocul oamenilor.

Atunci Pilat le spune: „Luați-L și-L judecați după legea voastră."

„Nu ne este permis să executăm pe cineva" este răspunsul.

Dacă romanii ar fi permis-o, credeți că acești mari pontifi ar fi ezitat o clipă, când este știut că ei înșiși au dat sentința de moarte, acuzând romanii că nu le permit să-L ucidă?

Iisus nu merita moartea după dreptul roman, pe baza acuzațiilor ce I se aduc, și deci trebuia eliberat.

Atunci, marii pontifi evrei, de teamă ca nu cumva Pilat să-L elibereze pe Iisus, au găsit un alt motiv care și după dreptul roman antrena condamnarea la moarte a lui Iisus. Astfel, ei acuză pe Iisus de crimă politică, servind lui Pilat argumentul irevocabil pentru a-L condamna la moarte și după dreptul roman.

Nu Pilat a căutat acest argument decisiv, pentru că - după cum constatăm - el era hotărât a-L elibera, negăsindu-I nici o vină.

Înverșunarea cu care au insistat a-L pierde pe Iisus este aceeași azi, după douăzeci de secole, cu cea de a azvârli vina pe romani, când faptele de atunci rămân mărturie prin scrierile Evangheliștilor, martorii acestei crime.

Iisus a acceptat moartea, sigur, pentru a salva omenirea de la pieire, însă răutatea care stă la baza acestei nelegiuiri se încadrează în numărul de păcate ce atârnă greu asupra făptuitorilor crimei neînțelese, nejustificate.

Iisus a fost acuzat de către Consiliul evreiesc de crimă politică, pentru că a pervertit națiunea evreiască, împiedicând poporul să plătească impozitul datorat Cezarului și pentru a Se fi declarat Regele Hristos.

Și pentru a întări argumentul dătător de moarte, ierarhia preoților Îl acuză pe Iisus de *„crimen majestatis populi romani"*, pasibil de moarte.

Evreii nu s-au mulțumit cu faptul că L-au condamnat la moarte după legea lor, ci au continuat opera de a-L ucide în fapt. Și pentru că Iisus a contestat autoritatea Sanhedrinului, marii preoți recurg fără scrupule până și la șantaj asupra lui Pilat, pentru a-l obliga să condamne la moarte pe Iisus.

Insistența cu care căutau argumente, care și după dreptul roman aduceau pedeapsa capitală, nu este oare o participare activă, conștientă la crimă?

Dacă s-ar fi rămas la acuza de blasfemie, care nu antrena moartea după dreptul roman, Pilat L-ar fi eliberat pe Iisus. Nu mai încape deci nici o îndoială că inițiatorii crimei, până la executarea ei, nu pot fi decât marii preoți, a căror autoritate era de acum contestată de poporul însuși.

La insistența marilor preoți, Pilat răspunde că nu găsește nici un motiv care să justifice condamnarea lui Iisus la moarte.

Și pentru a nu fi singur în a lua o atât de gravă decizie, Pilat consultă și pe Irod, care nici el nu-l găsește nici o vină.

După tradiție, Pilat putea amnistia un condamnat cu ocazia sărbătorii Paștilor; el cere poporului să aleagă pe unul dintre cei doi: criminalul Baraba și Iisus, ce se zice și Hristos. Poporul, incitat de

marii preoți, cere eliberarea lui Baraba.

- Dar ce să fac cu Iisus?

Mulțimea, aţâţată până la nebunie de către marii preoți, răspunde: „Să se răstignească!"

- Dar nu-I găsesc nici o vină.

Ignorând întrebarea lui Pilat, mulțimea continuă să strige: „Să se răstignească! Să se răstignească!"

- Eu sunt nevinovat de sângele lui!

- Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!

- Ce a făcut rău? insistă Pilat, dar răspunsul era același: „Să se răstignească!" (Ioan 19, 7)

Marii preoți, văzând ezitarea lui Pilat, intervin:

- Noi avem o lege și El trebuie să moară pentru că Se consideră Fiul lui Dumnezeu. El Se declarase Rege și, deci, se opune Cezarului. Apoi îl amenință pe Pilat: „Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine împărat este împotriva Cezarului." (Ioan 19, 12)

Când Pilat aude că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, se sperie și-L întreabă pe Iisus de unde este. Iisus nu răspunde. Atunci Pilat Îl amenință: „Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc?"

„N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus. De aceea cel ce M-a predat ție mai mare păcat are." (Ioan 19, 10-11)

Este cea mai grea acuză adusă de Însuși Fiul lui Dumnezeu marilor preoți, care L-au condamnat la moarte.

Preoții continuă a-l amenința pe Pilat că-l vor denunța împăratului, obligându-l astfel să confirme sentința pronunțată de marii preoți evrei. Nu ar fi, de altfel, decât o procedură de execuție a unei sentințe dată de o altă jurisdicție, unde nu s-a schimbat, machiavelic, decât motivul condamnării, politic după dreptul roman, în locul blasfemiei, după dreptul ebraic, sentința rămânând aceeași.

Pilat, amenințat cu acuza de infidelitate față de Cezar, își spală mâinile și-L predă pe Iisus să fie răstignit.

- Iată Împăratul vostru! exclamă Pilat, prezentând pe Iisus, Care purta pe cap coroană de spini și era îmbrăcat în mantie de purpură.

Când L-au văzut, principalii sacrificatori au și strigat: „Răstignește-L!"

„Atunci L-a predat lor ca să fie răstignit. Și ei au luat pe Iisus și L-au dus ca să fie răstignit." (Ioan 19, 13-16)

Pilat dispune să se aplice pe cruce inscripția INRI, „Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor", fapt ce nu a convenit marilor preoți, care au manifestat contra lui Pilat.

„Ce am scris, am scris." este răspunsul lui Pilat.

Apostolii Petru și Iacob, arestați de către Sanhedrin după răstignirea lui Iisus, acuzați de propovăduirea învățăturii Sale și eliberați, ocazionează rabinului fariseian Gamalel, discipol al lui Hillel, stăpânul lui Paul, să pronunțe celebrele cuvinte: „Nu vă ocupați de acești oameni, lăsați-i; căci dacă acțiunea lor vine de la oameni, se va distruge de la ea însăși, dacă, într-adevăr, ea vine de la Dumnezeu, nu veți reuși să o distrugeți."

Geneza unei controverse

Anul 90 poate fi considerat ca dată de ruptură între cele două comunități: Biserica lui Hristos și Sinagoga, când fariseii exclud din Sinagogă pe toți acei ce consideră pe Iisus ca Hristos. Biserica Lui a fost, deci, exclusă din Sinagogă.

Justin constată că evreii, în prozelitismul lor, consideră pe creștini ca pe cel mai mare inamic, declarând: „Ne urâți și atunci când puneți mâna pe putere ne ucideți?"

(De vă voi uita: Pitești, Gherla, Aiud...)

Tertulian le reproșează evreilor a fi instigatorii persecuțiilor anticreștine.

Răspunsul la aceste instigări la persecuții și ură îl găsim în Evanghelia a IV-a a lui Ioan, atunci când el minimizează rolul lui Pilat, transpunând toate responsabilitățile evreilor...

Evanghelia lui Petru, datată din anul 130, prezintă pe evrei ca singurii călăi ai lui Iisus, dând naștere așa-numitului antisemitism creștin, acuzând pe evrei de „popor deicid".

Cel mai grav repros îl aduce Apostolul Pavel, răspuns la strigătul mulțimii, manipulate de evrei, când strigă: „Să se răstignească!", afirmând „ei, care L-au ucis pe Domnul Iisus!" (Timotei 2, 15)

Sfântul Ștefan, înainte de a fi ucis cu pietre, adresează Sanhedrinului aceste invective: „Voi cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă și la urechi, voi pururea stați împotriva Duhului Sfânt, precum părinții voștri așa și voi! Pe care dintre proorocii nu l-au prigonit părinții vostri? Și au ucis pe cei ce au vestit mai dinainte sosirea Celui Drept, ai Cărui vânzători și ucigași v-ați făcut voi acum, voi, care ați primit Legea întru rânduieli de la îngeri și n-ați păzit-o!" (Fapte 7, 51-53)

Ioan Gură de Aur, în Omiliile sale, spune: „Antisemitismul creștin, așa cum se va dezvolta, pornește de la antiiudaism, care iudaism se hrănește din teologia morții lui Hristos."

Origen, în secolul al III-lea, susține teza pedepsei divine: „Noi putem deci afirma, cu toată încrederea, că evreii nu vor regăsi situația lor de odinioară, pentru că ei au comis cea mai oribilă crimă, uneltind acest complot împotriva Salvatorului speciei umane."

Împăratul Iustinian, la Sinodul de la Niceea (anul 325), după istoricul Eusebiu, declara: „E regretabil de a auzi pe evrei a se lăuda că fără ei creștinii nu ar sărbători Paștile; de altfel, de când cu deicidul lor, ei nu mai pot servi de ghid nimănui."

După cum vedem, momentul răstignirii lui Iisus ia amploare pe măsură ce trece timpul, în forme grave, reacții la atitudinea evreilor care consideră creștinismul ca inițiatorul rupturii între Biserica lui Iisus și Sinagogă. Persecuțiile îndurate de evrei se datoresc, în bună parte, acestei uri continue împotriva creștinilor.

În ceea ce privește culpa mulțimii la răstignirea lui Iisus se avansează argumentul necunoașterii. Cei ce au cerut răstignirea lui Iisus nu-L cunoșteau, zice-se, căci dacă L-ar fi cunoscut, nu L-ar fi condamnat, atunci când strigau moartea Lui. „Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac."

Este adevărat că mulțimea nu știa ce face, pentru că ea a fost manipulată. Dar cei care o manipulau, știau ei oare ce fac? Dovada flagrantă a culpabilității lor începe cu arestarea lui Iisus, ancheta, batjocorirea și tortura aplicată Mântuitorului. Ei se ascund și azi în umbra păcatelor omenirii. Noi, tu și eu, L-am răstignit pe Iisus prin păcatele noastre, devenind astfel părtași crimei la care nu am participat.

Și pentru că am ajuns la a trage concluziile, pentru ca scopul acestei cărți să fie mai clar, vom reda câteva din cele zece noi porunci, enunțate drept ghid de urmat.

Iată unele mai expresive în intenții, extrase din procesul tardiv al lui Iisus, îndemn adresat creștinilor.

„Procesul lui Iisus"

„A evita să fie prezentată odioasa crimă de deicid al lui Iisus în așa fel ca să cadă asupra tuturor evreilor sau numai asupra lor. Nu numai evreii sunt responsabili, pentru că Iisus a murit pentru păcatele noastre."

Iisus a acceptat moartea pentru păcatele noastre, având formă de om, dar iarăși, același om, semenul Lui, l-a cauzat moartea. Putem noi absolvi de păcatul crimei pe cei ce, prin slăbiciunea umană, L-au răstignit?

Există circumstanțe când crima este justificată, fără însă a scăpa pedepsei. Se poate justifica oare crima săvârșită asupra lui Iisus din alte motive decât ambiția puterii absolute, orgoliul și nimicnicia omenești?

Continuăm „sfaturile" autorului acestei cărți

„A aminti tuturor părinților și educatorilor de grava responsabilitate ce-și asumă, atunci când vor prezenta Evanghelia și mai ales Patimile de o manieră simplistă. Ei riscă, fără să vrea, să imprime o aversiune în conștiința sau subconștientul copiilor sau auditoriului."

Există oare mai multe maniere de a interpreta Evangheliile, fără a nu cădea în sectarism, cel mai grav pericol pentru Biserica noastră, un complot bine orchestrat azi întru destrămarea creștinismului? Satele noastre azi sunt infestate de aceste secte, speculând naivitatea, credulitatea, precum și buna credință a creștinilor.

Interpretarea Bibliei după gustul și interesul omului păcătos, ignorând adevăratul sens de ghid spiritual al omului, iată germenul de descompunere a unei comunități creștinești.

Și mai departe: „A evita reproducerea blasfemiei din Scriptură, a strigătului mulțimii atâtate ca sângele Lui să cadă asupra noastră și asupra copiilor noștri."

Atunci, de ce nu s-ar recomanda teologilor noștri eliminarea, pur și simplu, a scrierilor evocând Patimile lui Iisus? Cum aceste scrieri cuprind o bună parte a Noului Testament, atunci cum se va explica bunilor creștini, copiilor lor, această omitere - pentru că aceasta se cere - fără a nu semăna îndoială, dezorientare totală a credincioșilor, care din fragedă copilărie au trăit acest adevăr?

Sau poate, eliminarea, de ce nu, a apariției Mântuitorului, dând astfel dreptate celor ce L-au considerat pe Iisus un fals Mesia, un agitat, condamnat și executat ca un impostor, care a adus ultragiu marilor preoți, ce nu vedeau cu ochi buni apariția noii doctrine a dragostei, opusă urii?

A fi gonit Iisus din casa Tatălui pe negustorii care transformaseră Sinagoga în tavernă de hoți, înseamnă a fi contestat adevărata credință?

Iată, însă, adevărata intenție de agresiune împotriva creștinismului, atunci când se sugerează: „A introduce și a dezvolta, în învățământul școlar, la toate gradele de învățământ, un studiu mai obiectiv și mai aprofundat al istoriei biblice și postbiblice a poporului evreiesc, cum și a problemei evreilor. A promova, în particular, difuzarea acestor cunoștințe, prin publicații adaptate diferitelor centre creștinești."

„A veghea la rectificarea a tot ceea ce se opune principiilor enunțate mai sus, a publicațiilor creștine și, mai ales, a manualelor de învățământ."

Așadar, preoții, pentru a se conforma acestor „dispoziții" - pentru că, să nu ne facem iluzii, ele vor prinde viață -, cei care vor preda religia în școli, vor trebui să nege, să anuleze tot ce au învățat elevii lor până acum și să aplice consemne venite din afara Bisericii noastre?

Instituțiile și Academiile Teologice să revadă total filosofia creștină, să o adapteze „timpului"!!!

Și pentru că ne găsim în fața unei crime, desigur, comisă acum două mii de ani și deci, o propunere de redeschidere a unui proces, este normal să întâlnim avocați, unii ai acuzării, iar alții ai apărării.

Autorul acestei cărți, și în același timp inițiatorul redeschiderii acestui proces, este și istoric, filosof al Dreptului, dar și avocat de profesie.

În atare circumstanțe, o întrebare se impune: anume, dl Jean-Marc Varaut, ca avocat, pledează o cauză pentru care percepe - și este normal - onorarii.

Sunt avocați care pledează apărarea unui criminal, știind prea bine că este culpabil, dovezile, chiar recunoașterea crimei fiind prea evidente, fără însă a adopta cauza acuzatului și deci a suferi consecințele acestei crime - în calitate de avocat este acoperit de secretul profesional.

(Urmare în pagina 14)

■ **Filon VERCA**

Mioriţa peste vreme

Rândurile de mai jos le-am scris, copleșită de emoție, imediat după vizionarea primului episod despre rezistența armată din munții Banatului, din „Memorialul durerii" al Dnei Lucia Hossu Longin. Ele se refereau în mod special la generic, în care s-a folosit atât de inspirat Balada Mioriței.

A fost un moment de mare și tulburătoare artă. Iată impresiile mele:

Pe fundalul munților noștri, pe linia lor ondulată care se mișca pe ecran mereu și mereu, se jelea cântat, în viers ardelenesc, Balada Mioriței. Dintr-o dată, timpul s-a prăbușit. Vremea fără de vreme a ciobanului Mioriței venea spre noi și se așeza cuminte peste veacul nostru. Povestea ciobanului Mioriței se contura sublim sub ochii mei uimiți. În spațiul nostru mioritic, în care timpul se suspendase, se părea că balada nu-și mai stăpânește granițele. Ea își lărgea încontinuu aria, cuprinzând în cântul ei, alături de ciobanul ucis de mâini mișelnice în acea vreme fără de vreme, pe toți frații lui de mai târziu, de mult mai târziu, trăitori în veacul nostru, pe aceleași plaiuri, uciși de aceleași soi de mâini miselnice. Balada curgea, povestea, se jelea și ei erau acolo prezenți cu toții, și ciobanul care a mers spre moarte fără să ridice brațul și ceilalți care au mers spre ea luptând, uniți pentru veșnicie prin moarte și prin miselia celor care i-au retezat. Moartea le-a fost mireasă și ciobanului și celorlalți. Ea i-a îmbrățișat laolaltă pe toți. Ei n-au fugit cu tinerețea lor din fața ei. Fie că au căzut în munți, fie că au murit în închisori, fie pe alte drumuri în lupta lor pentru apărarea Neamului, drama și măreția morții ciobanului este de asemenea drama și măreția morții lor. Tineri care nu au avut tinerețe, care nu au avut „Heildelberguri cu blonde iubiri diafane", care au murit o singură dată atunci când s-au legat cu moartea pe vecie. Balada este și pentru ei cântecul lor de nuntă, cântecul lor de jale, prohodul.

Când au pus capul, au vibrat în eter aceleași versuri spre luarea-aminte a mamelor lor și a celor rămași în urmă ca pe vremea ciobanului Mioriței:

Tu să-i spui curat
Că m-am însurat
C-o mândră crăiasă
A lumii mireasă.
Că la nunta mea
A căzut o stea.
.....

Și balada curgea și curgea și linia ondulată a munților o dată cu ea.

A fost un mesaj puternic, cutremurător.

■ **Iulia Maria COJEREAN**

În memoria fraților mei de luptă și de suferință

Marin Florea Paul și Gheorghe Mogos

Marin Florea Paul era fiul inginerului Marin, un apropiat al familiei Gigurtu. Familia Gigurtu, în dorința de a salva din documentele sale de familie și ale familiei prietenului său O. Goga, a predat o parte din ele spre păstrare familiei lui Marin Florea Paul care, cu câteva zile înainte de arestarea pe care o prevedea prin intermediul lui Gheorghe Mogos, mi le-a predat mie, împreună cu multe alte scrisori și documente de epocă. Eu le-am ascuns la Arad, iar după ieșirea mea din detenție le-am regăsit și le-am adus la București. O parte din ele s-au pierdut. Păstrarea acelora care s-au salvat o datorăm părinților mei, Vasile și Frona.

În pachetul de documente era și scrisoarea pe care o prezint acum. Ea a fost adresată de Ion Moța lui Gigurtu, în ziua de 24 noiembrie 1936, înaintea plecării în Spania, împreună cu ceilalți legionari, pentru a lupta împotriva comuniștilor păgâni, profanatori ai credinței creștine. Momentul și consecințele sunt cunoscute în cea mai mare parte dintr-o altă scrisoare a sa, din relatările presei din acea vreme, din lucrările apărute. Scrisoarea aceasta este o nouă mărturie și o confirmare a crezului național, creștin, uman și a clarviziunii politice a lui Ion Moța. Iată textul:

Mult onorate și îngăduiți-mi sinceritatea de a vă spune: mult iubite Domnule Gigurtu,

Această scrisoare este scrisă numai pentru cazul când Dumnezeu mă va fi ales printre cei vrednici de a muri întru apărarea Sa, în războiul satanic din Spania, unde știți că m-am înrolat voluntar.

Am ținut să vă mulțumesc acum din nou și pentru ultima oară, atât Domniei Voastre, cât și acelui suflet rar și distins care este Doamna Gigurtu, pentru toată afecțiunea pe care mi-ați arătat-o, pentru tot binele pe care mi l-ați făcut mie și copiilor mei. Alături de scumpii mei părinți, numai în Domnia Voastră și în Domnul Ion Lapedatu am găsit eu, în greutățile vieții mele, un sprijin aproape părintesc, pentru care sufletul meu Îl roagă pe Dumnezeu să vă răsplătească.

Am toată nădejdea că nu mă veți judeca rău dacă acum - în marea mea durere pentru familia mea căreia, în nenorocirea ei, nu i-am putut lăsa măcar reazimul lipsei de griji prea mari pentru viitor - vă mai fac o ultimă rugăminte, de a face posibilă, pentru ai mei, suportarea mai ușoară a consecințelor pierderii mele. Și în viața personală, ca și în cea socială (de ex. mașinistul), cele mai mari suferințe se produc deoarece nu se menajează perioadele de tranziție, nu se atenuează puterea șocului, a dezechilibrului pricinuit de marile schimbări. În această dureroasă fază de tranziție a familiei mele spre o nouă așezare, spre un nou echilibru, vă rog din tot sufletul să faceți ce este cu putință spre a atenua consecințele teribile ale morții mele. Aș dori, adică, să nu fie obligată soția mea să părăsească ***îndată*** *apartamentul, să-și piardă și cuibul după ce m-a pierdut pe mine. Nici prin gând nu-mi trece să solicit să locuiască gratuit, dar, serviciul meu încetând la Societate prin moartea mea și trebuind desigur să plătească de acum soția mea chirie, vă rog să-i fixați în primul an după moartea mea (în „perioada de tranziție") o chirie mai redusă, pe care micul venit al foii mele „Libertatea" (care va* ***continua*** *să apară, fiind singurul izvor de câștig al familiei mele) să-i îngăduiască a-l plăti. Cred că patru, chiar cinci mii de lei lunar va putea plăti, pentru locuință fără birou. Mai mult îi va fi greu. Aș dori astfel ca, cel puțin deocamdată, un an, până când se mai limpezesc perspectivele și se mai vindecă sufletele, soția și copiii mei să nu fie obligați a suporta și durerea unei risipiri a actualului lor adăpost.*

Având în vedere că am luat toate măsurile ca ziarul meu să continue a apărea, aș fi foarte fericit dacă ați continua să mențineți abonamentele care îi dau posibilitatea de a-și plăti celălalt apartament, al administrației ziarului (mi-ați acordat 300 abonamente pentru Brad = 36.000 lei și 56 abonamente pentru românii din Iugoslavia = 14.000 lei, total 50.000 lei anual, sumă care se compensează cu chiria biroului).

Acum, când plec în Spania, îmi dau seama de toate consecințele, grele pentru alții, în viitor, și grele pentru sufletul meu întotdeauna, ale faptei mele. Dar atunci când crucea ne cheamă să o apărăm de cei ce urzesc prăbușirea creștinătății în întreaga lume, socotesc că trebuie să avem tăria de a ne smulge din dragostea alor tăi, spre a te da în întregime dragostei pentru Dumnezeu. Se spune doar în Sfânta Scriptură că cea dintâi datorie, cea mai mare poruncă este de a iubi pe Dumnezeu.

Eu am ascultat glasul acestei dragoste, oricât de sfâșietoare era pentru mine smulgerea din dragostea pentru ai mei și pentru mine. Și sunt senin, cu toate neliniștile mele. Dacă și Domnia Voastră simțiți ca mine - iar inima Dvs. de creștin care trăiește viu creștinismul, nu numai formal, desigur nu poate simți altfel -, atunci îmi veți da desigur dreptate.

Vă mulțumesc pentru tot ce veți putea face pentru copiii mei, pe care a trebuit să-i părăsesc.

Și primiți, mult stimate și iubite Domnule Gigurtu, atât pentru Dumneavoastră, cât și pentru Doamna Gigurtu, încredințarea alesei stime și a recunoscătoarei considerațiuni pe care v-am păstrat-o totdeauna și pe care, dacă sufletul nu moare, v-o păstrez și în lumea de judecată și de taină în care voi fi intrat.

Al Dumneavoastră, cu alese simțăminte,

Ion I. Moța

București, 24 noiembrie 1936

Sfârșitul tragic al celui de-al doilea război mondial și cedarea de către marile puteri beligerante învingătoare a Europei centrale și de sud-est au adus poporului român și celorlalte popoare căzute sub cizma bolșevică mari suferințe și, ca urmare, au deschis un front de luptă împotriva ateismului și opresiunilor impuse de dictatura proletară internaționalistă, leninistă, stalinistă. Cel de-al doilea război mondial putea să nu mai aibă loc dacă comunismului i s-ar fi

făcut o opoziție din față și dacă, după primul război mondial, marile puteri nu ar fi tolerat, încurajat și susținut dezlănțuirea furibundă a luptei de clasă, care a dus la victoria revoluției sovietice din Rusia creștină. S-a crezut că este momentul eliminării de pe firmamentul istoriei a creștinismului ortodox de tradiție bizantină bazat pe credința lui Hristos. Credința ortodoxă rămăsese ultimul bastion nepenetrat de reforma protestantă; România, împreună cu celelalte țări din Est, după cel de-al doilea război mondial, trebuia să cadă și ele victime ale ideilor ateiste sau de reformare dogmatică și anihilare.

În România, în urma terorii dezlănțuite de comuniști prin seria epurărilor din armată, administrația de stat, învățământ, administrația bisericească, a scoaterii în afara legii a vechilor partide politice - chiar a celor social-democrate neaderente la Internaționala I comunistă - ne-am trezit într-un lagăr al morții. Reacția de nemulțumire a tuturor a fost normală pentru protejarea organismului național care trebuia să funcționeze cu mădularele ciuntite, sângerânde. Așa s-a născut rezistența națională împotriva comunismului a tuturor românilor, indiferent de vârstă și de condiția socială. În această bătălie s-au antrenat, în mai mică sau mai mare măsură, și reprezentanți ai celorlalte naționalități. În scurt timp ne-am trezit, cum era de așteptat, toți cei nemulțumiți în lagărele și beciurile Securității, în temnițe, colonii de muncă forțată, unități militare de pedepsiți la muncă. Astfel, trebuia ca toți cei bănuiți ca dușmani ideologici să lucreze forțat sub supravegherea comisarului comunist, indiferent de denumirea pe care acesta o avea. Prin naționalizare, lichidarea proprietății private, a monarhiei și în ultimă instanță prin colectivizare, întreaga suflare din țară a fost adusă în condiția de lagăr al muncii forțate, supravegheată de comisarii comuniști din țară și de consilierii și specialiștii sovietici. Omenirea întreagă, istoria au tras învățăminte din această tragică experiență. Aceasta este explicația schimbărilor care s-au produs în această parte a Europei și în România în cursul anului 1989.

Pentru cei căzuți în această bătălie, izgonirea comuniștilor a venit prea târziu; ei nu au mai avut posibilitatea să se bucure de acest moment memorabil din istoria națională. Noi, cei care am supraviețuit, acum, după scurgerea a peste opt ani de la evenimente, avem nefericita posibilitate să constatăm că momentul a fost numai un respiro, un început al renașterii României și a celorlalte națiuni oprimate de pe continent.

Un rol important în acest proces de renaștere națională revine generațiilor tinere. Ele au menirea de a strânge rândurile în jurul celor care au avut tăria, prin rugăciune, să învingă forțele negre ale comunismului în decembrie 1989, susținute de baionetele, puștile și tancurile scoase în stradă de comisarii comunismului, care amenințau cu reprimarea sângeroasă.

Să ne amintim mulțimea îngenuncheată pe străzile și în piețele principale ale capitalei, rostind rugăciunea „Tatăl nostru", dăruită de Însuși Iisus Hristos, și alte rugăciuni creștinești, împiedicând masacrul. Comuniștii s-au așteptat la o agresiune fizică asupra lor, spre a putea răspunde prin reprimare sângeroasă. Nu a fost așa. Dumnezeu a luminat sufletele tinerilor, tuturor celor prezenți, să aleagă calea dragostei creștine, rugăciunile, închinarea în fața Dumnezeului nostru al tuturor, răi sau buni. Minunea s-a produs, răul a fost învins, iubirea, dragostea, respectul față de aproapele nostru a biruit. Trezirea din ziua a doua a comuniștilor a fost prea târzie, momentul biruinței binelui împotriva răului se produsese. Ce a urmat și se continuă încă a fost și este numai efortul comunismului și agenților săi de a salva ce se mai poate salva din fosta ideologie și putere. A avut și încă are suficiente resurse și metode de luptă și dezinformare spre a ne produce noi suferințe. Datoria noastră, a creștinilor, este de a ne întoarce cu privirile la suferințele mulțimii martirilor și sfinților creștini și eroi ai neamului, care și-au apărat credința, virtuțile creștine și strămoșești. Trebuie să fim într-o permanentă stare de veghe, pentru ca o dată o virtute atinsă, să nu decădem din ea.

Momentele de trezire creștină și națională au fost destule în trecutul nostru istoric. Să nu uităm că în revoluția lui Tudor, la Horea, în fruntea revoluției din 1848, în războiul împotriva bolșevismului și ateismului, la români a fost dragostea creștină, care prin alesii săi a pus spiritul de dăruire și jertfă creștină înaintea oricăror alte principii. Și atunci, ca și acum, au intervenit denaturările satanice ale celor fără dragoste de neam și Dumnezeu.

Să ne reamintim că după primul război mondial, în fruntea celor care doreau reconciliere și unitate națională s-au aflat tineri creștini care, alături de Biserică, au reaprins flacăra vie a Neamului după căderea în amorțire din perioada de tranziție, între 1918 și 1925, când deznădejdea începea să-și facă loc în sufletul națiunii. Să ne aducem aminte cu venerație de această generație, care a preluat din lumina flăcării purtate de vitejii întregitori de țară din timpul războiului din 1914-1918, din torțele bucuriei aprinse pe Câmpia Libertății de la Alba Iulia de către bărbații care au hotărât cu creștinească și tradițională dragoste românească Unirea cea Mare, România Mare. Ei au fundamentat crezul fraților de sânge și aspirații pe care veacurile de oprimare străină i-au ținut dezbinați în provincii istorice separate. De la lumina lor ne-am aprins flacăra și noi, generația de după 1946, în urma instalării puterii proletare, săditoare de ură; de la ea s-a aprins, când abia mai pâlpâia, flacăra generației 1989. Să ne bucure faptul că ea a trecut prin mâinile și sufletele românilor din întreaga țară și de pretutindeni, întruchipând Luceafărul dimineții noi, care ne-a călăuzit lupta în timpul guvernării Iliescu-Roman și s-a reușit să se treacă lumina ei și dincolo de granițele țării, menținând-o aprinsă. La ei și la generația care se va inspira din idealul lor ne este nădejdea. Dumnezeu să le ajute!

Între purtătorii de drapel ai generației de după primul război mondial s-a aflat și Ion Mota, care văzând și percepând corect intențiile internaționalei comuniste, prevestind dezlănțuirea forțelor răului și asupra pământului sfințit cu jertfa străbunilor noștri creștini, hotărăște să se ducă să lupte împotriva vrăjmașilor lui Hristos, în Spania, unde atunci se duceau bătăliile decisive. Să nu se creadă că între jertfa sa pe câmpul de bătălie de la Majadahonda și sacrificiile generației ridicată după 1946 nu a existat nici o legătură. Scrisoarea pe care am salvat-o și pe care o prezint acum stă mărturie.

În anii de cumplită luptă dusă până la sacrificiu, noi am căutat să salvăm sufletul națiunii, tradiția străbună, purtându-i aspirațiile, duhul credinței și al neamului, ascunzând documentele crezului și hotărârii lor. Nu a fost un joc, ci o jertfă pe care ne-am asumat-o. Și așa am căzut în temnițele comunismului, unii vărsând sânge când a fost cazul sau acceptând, scrâșnind din dinți în durerea schingiuirilor sufletești și trupești. Faptul că pot să prezint acest document este rezultatul și pecetea de sânge și schingiuire a celor doi frați de luptă, Marin Florea Paul și Gheorghe Mogos, amândoi studenți la Facultatea de Mine din București. Marin Florea Paul a fost ucis în bătăi de anchetatorii Securității comuniste, în primele zile ale lui decembrie 1954. Al doilea, Gheorghe Mogos, trăiește încă în București, cu mințile pierdute din cauza suferințelor din anchete, din închisorile de la Jilava și Aiud. Să ne plecăm frunțile în fața suferințelor lor.

(Urmare în pagina 15)

„Procesul lui Iisus"

(Continuare din pagina 11)

Dar, din punct de vedere creștinesc, dl Varaut este el convins de ceea ce susține, sau el nu face altceva decât să pledeze profesional pentru un client și în schimbul pledoariei sale percepând onorarii?

Nu așteptăm, desigur, nici un răspuns; el nu este dator a-l da decât propriei conștiințe.

Încheind această succintă incursiune în cuprinsul acestei pledoarii, care se vrea răsturnătoare a 20 de secole de creștinism, nu rezist tentației de a prezenta hotărârea Conciliului Vatican II, aferentă acestei cauze. Și pentru a evita aproximativele eventuale interpretări de traducere, prefer a o prezenta în versiunea franceză; traducerea în limba română nu ar fi decât o percepere a sensului acestei luări de poziție.

„Aussi bien l'Eglise a-t-elle declaré au Concile Vatican II; Ce qui a été comis durant la Passion, ne peut être imputé, ni indistinctement a tout les Juifs vivant alors, ni aux Juifs de nôtre temps (...). Les Juifs ne doivent être présentés comme réprouvés par Dieu, ni maudits comme si cela découlait de la Sainte Ecriture."

„Ceea ce a fost comis în timpul Patimilor, nu poate fi imputat nici tuturor evreilor din acea vreme, nici celor din timpul nostru (...). Evreii nu pot fi prezentați ca și cum ar fi condamnați de Dumnezeu, nici blestemați ca și când aceasta ar decurge din Sfânta Scriptură."

■ **Filon VERCA**

Holocaustul valorilor

(Continuare din pagina 3)

Peste toți aceștia un profesor, dl Mihai Zamfir, în legătură cu specificul nostru național, la o comemorare a aceluiași Eminescu, pe cât se vede al nostru, nu al d-sale, afirmă („Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el") că specificul național este o chestiune de inteligență, nu una de structură. Aici pun doar întrebarea, în mod retoric desigur, pentru că nu mă aștept la vreun răspuns din partea cuiva: ați auzit vreodată o afirmație mai stupidă? Autorul ei nu face însă deloc impresia unui om stupid. Dar se vede că oportunismul întrece măsura și bunul-simț, iar moda este și ea un loc în care se poate simți cineva bine, ținând loc de casă și patrie. Deci: *ubi bene ibi patria.*

Cât despre starea politică a noastră, ea este suficient de marcată ca grad de decadență prin aceea că un Neulander a putut să provoace o criză de asemenea proporții și durată.

Dacă la această schiță de portret al „elitei", modest exemplificată la concret, se mai adaugă disperarea umilită a celor mulți, starea sănătății lor fizice și sufletești și pecinginea corupției generalizate, avem tabloul întregit și trist al țării și neamului nostru în aceste zile.

Și totuși, și totuși, în umbra atâtor vicisitudini și păcate, mai există pe acest pământ românesc o oază de lumină și speranță, o insulă de oameni scăldată în apele virtuților ancestrale: Dumnezeu, în Care cred, Patria, pe care o iubesc și Neamul, pentru care speră să se mai poată învrednici a se jertfi. Este lumea legionară.

Aflată și ea în mlaștina deznădejdii, dar cu credința fermă că o va trece, această lume îi îndeamnă pe toți, conducători și conduși, și pe sine însăși să se reculeagă și întărească în rostirea și trăirea psalmului cincizeci.

■ **Sebastian MOCANU**

Grădina Ghetsimani

Boris Pasternak

Cu licărirea stelei ce-o privim
E cotitura drumului de-o seamă.
Drumul cotea spre muntele Măslin,
Iar jos - un râu care Kedron se cheamă.

Și dintr-odată drumul se opri.
Calea de lapte-aci hotar și-a tras.
Măslinii-ncărunțiți și argintii
În aer dau să facă primul pas.

Era grădina nu știu cui aici.
Le spuse El deodată: „Nu plecați.
Sunt trist de moarte astăzi, ucenici,
Rămâneți pe aproape, Mă vegheați."

El renunțase fără-mpotrivire,
Precum întorci un lucru de-mprumut,
La slavă, la minuni, dumnezeire,
Și-acum era ca noi, un om, și-atât.

Păreau îndepărtările, în noapte,
Ținutul neființei, pustiit,
De parcă toată lumea era goală,
Grădina doar fiind de locuit.

Și tot privind în hăurile negre
Ce nu încep și nu sfârșesc defel,
Să-L ocolească implora pe Domnul
Acest pahar ce-l bănuia spre El.

Și-n rugăciuni a prins să nu-L mai doară.
Se-ndepărtă oleacă de ceilalți.
Discipolii cuprinși de toropeală,
Tot moțăiau pe margine de șanț.

Dar dintr-odată, așa, de nu știu unde,
O șleahtă de golani - oșteni, popor,
Făclii și săbii - și în față Iuda
Pe buze cu sărutul trădător.

Ci Petru se-ncontră la cuțitari,
Zbură chiar o ureche, ce să faci?!
Aude: „Nu cu sabia repari,
Tu, Petre, fiule, ți-o bagă-n teacă."

Și El le zise: „V-a fost dat anume
Pe vremea Mea să fiți, și voi dormiți!!"
Bătu și ceasul Fiului de lume.
El Se predă celor nepocăiți.

„Socoți că legiuni de îngeri, Petre,
N-ar fi putut Preabunul a-Mi trimite?
Și nu-Mi clinteau un fir de păr, hainii,
Și toți ar fi în praful Palestinii!"

Ci cartea vieții tocmai a ajuns
La pagina aceea când murim.
Și trebuie acum să se întâmple
Așa cum este scris în ea. Amin!

.....

(În românește de Marin Sorescu)

În memoria fraților mei de luptă și de suferință

Marin Florea Paul și Gheorghe Mogos

(Continuare din pagina 13)

Din lectura scrisorii rezultă clar seninătatea cu care a plecat să lupte împotriva celor ce-L prigoneau pe Hristos, după o calmă și severă luptă cu propria-i conștiință, din care biruitoare a ieșit dragostea creștină. Se degajă, de asemenea, iubirea și respectul pentru părinți, pentru toți cei care cu părintească grijă l-au ajutat până în acel moment, între care îi numește pe soții Gigurtu și pe profesorul Ion Lapedatu. Grija cea mare este exprimată față de familie, soție și copii, care rămân fără dragostea sa într-o precaritate previzibilă, într-o atmosferă de adăpost risipit. Gândul său se îndreaptă și față de foaia „Libertatea", pe care o vede continuându-și apariția, dar care trebuie să stea și ea sub protecția și garanția unor venituri, pe care numai Gigurtu putea să le ofere. El putea să-i asigure difuzarea la abonații de la Brad, din zona moților, pe care îi iubea în chip deosebit și la românii din Iugoslavia.

Profeția lui Moța constă în viziunea pe care o are asupra viitorului, fiind poate cel dintâi ideolog și om politic român care vorbește în cazul său - și nu numai - despre o perioadă de tranziție spre o nouă așezare, spre un nou echilibru în care trebuie atenuat șocul și dezechilibrul pricinuit de noile schimbări. Aceste mari schimbări ale societății în perioada de tranziție pentru familia sa, care au fost proprii întregii societăți românești, nu s-au mai terminat, ci continuă și acum. Posibil să nu fi bănuit că perioada va fi atât de lungă, sau poate era convins că va fi foarte lungă și foarte grea.

Pilda jertfei sale trebuia înțeleasă de oamenii politici ai timpului, dar aceștia nu i-au înțeles tâlcul. Grav și incriminatoriu este faptul că, în loc să se antreneze cu toată forța în prevenirea cataclismului social care începuse, ei au început vânătoarea tocmai împotriva celor care s-au angajat în această bătălie, ucigându-i împreună cu familiile, prietenii și susținătorii lor. Național-socialismul german - hitlerismul - a căzut victima păcatului mândriei rasiste, condamnată de Iisus Hristos, Care a pus dragostea la temelia mântuirii creștine. El i-a izgonit din templul Tatălui Său - Dumnezeul nostru al tuturor - pe cei care l-au transformat într-un loc al desertăciunilor omenești. Ion Moța a înțeles corect datoria vieții sale, fapt pe care îl menționează clar în scrisoare când spune: „Îmi dau seama de toate consecințele, grele pentru sufletul meu, ale faptei mele" și când, în continuarea ideii, spune: „atunci când crucea ne cheamă să o apărăm de cei ce urzesc prăbușirea creștinătății în întreaga lume, socotesc că trebuie să avem tăria de a ne smulge din dragostea alor tăi spre a te da în întregime dragostei pentru Dumnezeu. Se spune doar în Sfânta Scriptură că cea dintâi datorie, cea mai mare poruncă este de a iubi pe Dumnezeu." A ascultat glasul propriei conștiințe și a rămas senin „în toate neliniștile sale". A înțeles că aceasta era datoria vieții sale. Ar fi trebuit să fie, și poate nu este prea târziu, datoria vieții creștinilor, a creștinătății în general.

Dacă datoria vieții lui și a generației sale a fost și datoria generației de după al doilea război mondial, care a îndurat schingiuirile și temnițele din perioada comunistă, previzibil este că va fi și datoria generației care se va ridica din jertfa celor căzuți rugându-se lui Dumnezeu, în decembrie 1989.

Dragostea față de Dumnezeu și de om, creația Sa, va salva, va aduce seninătate și liniștea împlinirilor generațiilor viitoare. Pe acest drum al crucii și sacrificiului de sine au îngenuncheat și frații mei de suferință, Marin Florea Paul și Gheorghe Mogos.

■ **V. BORONEANT**

- Moartea senină ca o înviere -

(Continuare din pagina 6)

O adevărată literatură a morții a înflorit ca un semn de câțiva ani încoace în paginile cărților noastre.

Căutați în vitrinele librăriilor peste tot și veți vedea chipul cum se filtrează și cum ne tulbură moartea pe noi, cei de azi.

Căci ce este oare și acea voință de întoarcere la clasicism și la cronicari decât tot o față a acestor năzuințe, marele exod și refugiu în istorie.

Ce sunt, în sfârșit, toate acele preferințe ciudate ale generației noastre noi pentru forme simple și adânci, decât tot o tânjire după moarte și sfințenie.

Și tot din acel convoi de mărturisiri și preocupări (traducând gingașe afinități spirituale cu trecutul) face parte desigur și acea pregătire, acea comuniune a gândului cu sfârșitul.

Generația noastră față de neînțelegerea din jur se situează astfel ca un adolescent înstrăinat și sălbatec ce se vrea mărturisitor de taine mari și învietor de tradiții uitate. Contrazicând astfel ca o nouă și strălucită plebe falsa aristocrație de câlți și tradiția burgheză.

Și dacă am răsfoi poezia ei, inflorescență și brad gătit pentru nuntă, am înțelege atunci deplin cum s-a altoit gândul morții ca un butaș de tristețe pe tulpina generației noastre.

Vor spune poate unii că-i acea preajmă a războiului care poartă răspunderea, acea zodie tristă și bolândă sub care au copilărit și s-au înfiripat oamenii ei.

E desigur un răspuns, care însă nu istovește misterul acestei ciudate umori.

Căci trăim astăzi într-un nou ev mistic pentru care moartea e apă lustrală.

Și întru care toate virtuțile atavice latente ale neamului nostru se deșteaptă încenușate și ne întovărășesc drumurile, ca niște spectre de dincolo de vreme.

NOTE

1) Astăzi încă, următor aceleiași interpretări a mormântului (drept sălaș subpământean), capacul, ploapa coșciugului are forma acoperișului de casă, iar dubla accepție a cuvântului „sălaș" (lăcaș omenesc și sicriu) pune în lumină aceeași concepție despre viață și moarte.

2) Așa cum astăzi ne-a rămas credința într-o regiune populată cu răposați, cu Blajini, dincolo de apa Sâmbetei.

3) Vasile Pârvan, „Getica", pp. 150-151

4) Nicolae Costin, „Cronici", vol. I, p. 464 (ediția Kogălniceanu)

5) Ovid Densușianu, „Flori alese", p. 93

6) Erwin Rhode, „Psyhe. Le culte de l'ame chez les gnes et leur croiance a l'imortalite", Payot, Paris, 1928

7) Vasile Pârvan, „Getica", p. 154

8) Vasile Pârvan, „Începuturile vieții romane", p. 167

9) Franz Cumont, „Religions orientales", p. 146

10) Vasile Pârvan, „Getica", p. 151

11) Burada

12) Simion Fl. Marian, „Înmormântarea la români"

13) Acestea sunt expresiile cu care se înseamnă pe la 1650 evenimentul Nunții.

14) Simion Fl. Marian, „Înmormântarea la români", p. 192

15) Idem, op. cit., *p. 251*

16) Bocet din Bucovina (v. Marian, op. cit.)

17) Simion Fl. Marian, op. cit., *p. 164*

18) Dem. Gâlman, muzica populară (din caietul cu 30 de cântece populare publicate de Societatea Compozitorilor Români)

19) Mateescu, „Balade", p. 35

20) Vasile Alecsandri, „Călugări"

21) Col. Dem. Teodorescu, p. 452

22) Simion Fl. Marian, op. cit., *p. 71*

23) T. Pamfile, „Cântece de țară", p. 93

ROMANIAN AMERICAN NATIONAL CONGRESS

and

ROMANIAN ASSOCIATION OF SOUTH FLORIDA

Stimate Domnule Președinte,

Din informațiile primite din țară, în orașul Dej urmează a se instala o placă comemorativă în memoria lui Daday Lorand, fost primar al orașului în perioada comunistă. Sub pseudonimul Dücsö Csaba, numitul Daday Lorand este autorul celebrei cărți publicate la Budapesta în 1939, cu aprobarea regimului Horthy, sub titlul „Nincs Kegyelem" (Fără milă), prin care maghiarii au fost incitați la genocidul împotriva poporului român în timpul ocupației Transilvaniei de Nord între anii 1940 și 1944.

Vă reamintim în continuare lozincile lansate de Dücsö Csaba în 1939: „Voi suprima pe fiecare român care-mi iese în calel Îl voi extirpa fără-ndurare! Noaptea voi aprinde satele românești! Voi trece prin ascuțișul sabiei întreaga populație! Le voi otrăvi fântânile! Voi sugruma sugarii! Nu voi avea nici o milă! Pentru nimeni!"

Cartea lui Dücsö Csaba a fost folosită ca manual pentru instruirea formațiunilor paramilitare care au însoțit și ajutat armatele de ocupație la înscăunarea administrației ungurești în nordul Transilvaniei. Rezultatul a fost că în primele zile de ocupație ungurii au împușcat 991 de români pentru a instaura o atmosferă de teroare. Apoi au năvălit în comunele Ip, Trăznea și Sarmas (vezi cartea Dr. Petre Țurlea „Ip și Trăznea, atrocități maghiare", apărută la București în 1996), unde au lichidat populația românească. În perioada septembrie 1940 - octombrie 1944 ungurii au împușcat 6813 români; au dărâmat până la pământ 17 biserici, au devastat și interzis să fie folosite alte 53 de biserici; au deportat sau alungat peste frontieră 142 preoți ortodocși și greco-catolici, au devastat și făcut inutilizabile 13 case parohiale. Întreaga listă a victimelor atrocităților maghiare în Transilvania de Nord, cât și a bisericilor și caselor parohiale dărâmate și devastate de unguri se găsește păstrată în arhiva Mitropoliei de la Sibiu. Ele au fost publicate de Ion Ciolan în editura „Europa" din Roma în 1980, sub titlul „Ultima prigoană maghiară" și republicate parțial în „Transylvania and Hungarian Revisionism", de Traian Golea, în 1988 și în ediția română „S.O.S. Transilvania", în 1993, amândouă apărute în „Romanian Historical Studies", Miami Beach, Florida, cât și în editura „Media Print", din țară, în 1995.

Instalarea unei plăci în memoria lui Daday Lorand reprezintă nu numai o jignire de neconceput adusă întregului popor român, dar ea mai indică și reînvierea manifestărilor de tip fascisto-horthyst în sânul poporului maghiar la 50 de ani de la genocidul împotriva românilor.

Protestăm cu toată vehemența împotriva proiectului de instalare a plăcii comemorative în onoarea lui Daday Lorand, alias Dücsö Csaba, autorul lozincilor de mai sus, lozinci care sunt expresia celui mai criminal și mai dement șovinism care a înfiorat vreodată Europa. Cartea lui Daday Lorand reprezintă o insultă de neconceput și de neadmis la adresa poporului român. Ea ar trebui să fie în același timp o rușine și o insultă adusă însuși poporului maghiar, care cu toate că în trecut a încercat să nege existența unei astfel de cărți, acum vrea să-l ridice pe autor la piedestalul unui erou național. Dar această încercare de a onora autorul cărții „Nincs Kegyelem" cu o placă comemorativă este și o brutală sfidare a spiritului comunitar al popoarelor europene, spirit pe care încearcă să se clădească viitorul acestui continent.

Protestăm de asemenea și împotriva proiectului de ridicare la Șimleul Silvaniei a unui obelisc impozant de granit în cinstea generalului care în 1848 a condus luptele împotriva românilor, favorizând astfel uciderea a peste 40000 de civili români, conform documentelor care nu pot fi puse la îndoială.

Primiți, Stimate Domnule Președinte, asigurarea deosebitului nostru respect,

Dr. George Duma, Președinte
Romanian American National Congress

Traian Golea, Președinte
Romanian Association of South Florida

Stimați cititori,

Ne cerem scuze pentru sumedenia greșelilor de tipar cu care a apărut numărul 3 al revistei. Sperăm să nu mai fim în situația de a nu le putea preveni.

ÎN ATENȚIA CELOR CE NE TRIMIT TEXTE PENTRU PUBLICARE

Primim numai texte dactilografiate sau scrise la calculator. Publicate sau nu, ele nu se restituie.

Redacția se consideră obligată să recenzeze sau cel puțin să menționeze cărțile primite de la autori și revistele trimise pe adresa ei.